

БАРОМЕТР ОГС

Орієнтир для
спроможності та
сприятливого середовища

УКРАЇНА 2023

ЗВІТ ПРО КРАЇНУ

КИЇВ

Funded by
the European Union

European Center for
Not-for-Profit Law

Барометр ОГС 2023: Україна

Звіт по країні

Звітній період січень – грудень 2023

Автори: Валерія Скворцова, Український незалежний центр політичних досліджень; Тетяна Авдеєва, Лабораторія цифрової безпеки; Ігор Розкладай, Центр демократії та верховенства права; Данило Попков, Центр прав людини ZMINA.

Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД) — неурядовий позапартійний аналітичний центр, який просуває демократичні процедури у сфері публічної політики і своєю діяльністю утверджує в суспільстві ідеї незворотності демократичних перетворень. УНЦПД зосереджується на ретельному вивченні суспільно-політичних процесів в Україні та країнах-членах ЄС, генерує ідеї та адвокатує пропозиції для належного врядування, займається громадянською і політичною просвітою.

Європейський центр некомерційного права (ECNL) є провідним європейським ресурсно-дослідницьким центром у сфері політики та законів, що впливають на громадянське суспільство. ECNL створює базу знань, надихає партнерів та допомагає у становленні стандартів для формування, захисту та розширення громадянських свобод.

Автори висловлюють щире подяку всім учасникам дослідження, зокрема членам Хабу ОГС (Центру прав людини ZMINA, Центру демократії та верховенства права та Лабораторії цифрової безпеки), членам Консультативної ради та співробітникам Ініціативи секторальної підтримки громадянського суспільства (Максиму Лацибі, Юлії Панурі та Максиму Лукінюку).

Реалізацію проекту «Барометр ОГС: Орієнтир до сприятливого середовища та розширення можливостей ОГС» здійснює ECNL разом зі своїми партнерами, такими як

Антикорупційний центр «Transparency International» у Вірменії, «MG Consulting LLC» в Азербайджані, Інститут громадянського суспільства в Грузії; Асоціація «Promo-LEX» у Молдові та УНЦПД.

Це видання опубліковано за підтримки Європейського Союзу. За його зміст несуть відповідальність лише автори; у ньому не обов'язково відображено погляди Європейського Союзу.

Copyright © 2023 ECNL та УНЦПД. Усі права захищено.

ЗМІСТ

АБРЕВІАТУРИ ТА АКРОНІМИ	5
I. РЕЗЮМЕ	7
II. ОЦІНОЧНА КАРТКА КРАЇНИ БАРОМЕТРА ОГС	12
III. РЕЗУЛЬТАТИ	13
3.1 Свобода об'єднань	13
3.2 Рівне ставлення	16
3.3 Доступ до фінансування	18
3.4 Свобода мирних зібрань	21
3.5 Право на участь в процесі вироблення та ухвалення рішень	24
3.6 Свобода вираження	30
3.7 Право на приватність	33
3.8 Обов'язок держави захищати	35
3.9 Державна підтримка	39
3.10 Співпраця між державою та ОГС	44
3.11 Цифрові права	47
IV. КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ	52
V. МЕТОДОЛОГІЯ	54
VI. ЛІТЕРАТУРА ЗАКОНОДАВСТВО	56

АБРЕВІАТУРИ ТА АКРОНІМИ

ШІ	Штучний інтелект
ПВК/ФТ	Запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму
БЕБ	Бюро економічної безпеки України
ЦЕДЕМ	Центр демократії та верховенства права
КМУ	Кабінет Міністрів України
ОГС	Організація громадянського суспільства ^{1,2}
СхП	Східне партнерство
ЄКПЛ	Європейська конвенція з прав людини
ECNL	Європейський центр некомерційного права
ЄС	Європейський Союз
EUR	Євро
ВВП	Внутрішній валовий продукт
GDPR	Загальний регламент про захист даних
МПГПП	Міжнародний пакт про громадянські і політичні права
ВПО	Внутрішньо переміщена особа
ІМІ	Інститут масової інформації
ISP	Інтернет-провайдер
ОМС	Орган місцевого самоврядування
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
НБУ	Національний банк України
УВКПЛ ООН	Управління Верховного комісара ООН з прав людини

Парламент	Верховна Рада України
СБУ	Служба безпеки України
УАН	Українська гривня
КБВ	Кінцевий бенефіціарний власник
УНЦПД	Український незалежний центр політичних досліджень
USD	Долар США
УВФ	Український ветеранський фонд
ПДВ	Податок на додану вартість

I. РЕЗЮМЕ

Аналіз становища в країні та важливі тенденції роботи громадянського суспільства

Даний звіт висвітлює зміни в середовищі організацій громадянського суспільства (ОГС), що відбулися в Україні за звітний період з січня по грудень 2023 року. Більшість цих змін пов'язані з подальшою адаптацією ОГС в умовах подій другого року повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну.

Упродовж 2023 року повномасштабне вторгнення було основним чинником, який сприяв посиленню громадянської мобілізації для протидії новим кризам і викликам. У цьому контексті 2023 рік особливо відзначився тим, що громадянське суспільство та держава більше зосередилися на створенні сприятливих умов для подальшого післявоєнного відновлення. Іншими словами, вектор уваги майже в усіх оцінюваних сферах змінився з точкового, оперативного вирішення проблем, характерного для початку 2022 року, на стратегічне планування та розробку ґрунтовних концепцій подальших дій.

Українське громадянське суспільство та держава не лише навчилися жити в умовах війни, а й здійснили ряд значних зрушень як у законодавстві, так і на практиці, які раніше не були реалізовані в мирний час. Це свідчить про стійку тенденцію до адаптації до несприятливих умов і дозволяє стверджувати, що 2022 рік став базовим для побудови спільних ефективних правил гри під час воєнного стану.

Досі триває оцінка реальної кількості жертв російської агресії серед громадян України, які є активістами громадянського суспільства, зокрема тих, хто загинув внаслідок обстрілів цивільного транспорту, який використовувався для евакуації або постачання гуманітарної допомоги. Такий стан справ зумовлений тим, що щодня кількість жертв протягом 2023 року тільки зростала, враховуючи як подальші активні військові дії з боку росіян, так і масштабні екологічні катастрофи, спровоковані російськими воєнними злочинами. Упродовж 2023 року на тимчасово окупованих територіях України, включно з Кримом, зросла кількість вбитих, закатованих та викрадених громадян України. Таких випадків, ймовірно, набагато більше, ніж відомо, і з часом кількість інцидентів буде лише збільшуватися.

На окупованих Росією територіях майже неможливо займатися громадською діяльністю через величезні безпекові ризики. Активісти та особи з

проукраїнською позицією переслідуються російськими окупаційними військами. Тривають активні обстріли прифронтових територій та міст, що є прямою загрозою для ОГС, які працюють у цих регіонах (переважно в Херсонській, Запорізькій та Харківській областях). Наприклад, одним із найтрагічніших випадків став обстріл театру в Чернігові в серпні 2023 року, коли там проходила виставка дронів, організована із залученням волонтерів¹.

Протягом звітнього року вдалося вдосконалити та розвинути навички операційної гнучкості, використання цифрових інструментів та вміння швидко реагувати на найгостріші потреби суспільства - від гуманітарної допомоги в умовах екологічних та техногенних катастроф до екстрених правозахисних заходів з метою прийняття або скасування законодавчих змін.

У 2023 році, незважаючи на виклики війни, громадські організації в Україні адаптувалися ще більше, ніж раніше, і значно поліпшили свої інструменти моніторингу та контролю за діями влади, а також внутрішньої та міжнародної адвокації.

Основні досягнення громадянського суспільства

Упродовж 2023 року в деяких аналізованих сферах відбулися позитивні зміни. На другий рік повномасштабного російського вторгнення загальна оцінка середовища для ОГС в Україні залишилася незмінною порівняно з 2022 роком - 4,7 з 7. Найвищі бали у 2023 році отримали свобода об'єднань (5,6), рівне ставлення (5,3) та співпраця між державою та ОГС (5,3). Найнижчі бали отримали право на приватність (4,1) та обов'язок держави захищати (3,7).

Оцінки зросли в таких сферах, як державна підтримка (з 4,3 у 2022 році до 4,4 у 2023 році) та співпраця між державою та ОГС (з 5,2 у 2022 році до 5,3 у 2023 році). Покращення відбулося завдяки поверненню конкурсної процедури та розподілу державної підтримки для ОГС. Крім того, покращення стало можливим завдяки зусиллям з імплементації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 роки, які втілилися в конкретні заходи, такі як проведення "Тижня громадянського суспільства", низки публічних консультацій між урядом та представниками ОГС, та повернення державних конкурсів для ОГС.

---

¹ Укрінформ, "Виставка дронів, яка проходила в Чернігові, була узгоджена з місцевою владою - організатори", 19 серпня 2023 року, <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3750415-vistavka-droniv-aka-prohodila-u-cernigovi-bula-pogodzena-z-miscevou-vladou-organizatori.html>

Також у результаті активної роботи ОГС та представників бізнесу було частково відновлено доступ до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань за допомогою ідентифікаційних ключів. Ще одна важлива подія, яка також пов'язана з правом на участь у прийнятті рішень, є надання Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) з 10 грудня 2022 року відкритого доступу до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що було однією з однією з вимог громадянського суспільства.

Основними напрямками діяльності ОГС у 2023 році були допомога особам, які постраждали внаслідок російського вторгнення, надання безоплатної юридичної допомоги, інформування громадян про події війни, забезпечення потреб Збройних Сил України, документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних збройними силами РФ та проросійськими силами в Україні. Водночас, завдяки тому, що Росія не окупувала нові території, порівняно з 2022 роком кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) зменшилася. Тому у 2023 році зусилля ОГС у цій сфері були спрямовані на те, щоб допомогти ВПО інтегруватися та соціалізуватися у нових громадах, оскільки їхні базові потреби вже здебільшого були задоволені. Крім того, у зв'язку зі звільненням раніше захоплених територій українськими військовими та їх деокупацією, перед ОГС постало завдання допомогти мешканцям, які залишилися на цих територіях, повернутися до нормального життя. ОГС також брали активну участь у відбудові (а в деяких місцевостях взяли на себе значну частину її реалізації) та надавали всебічну підтримку людям, яких було евакуйовано, наприклад, у налагодженні побуту, забезпеченні освітніх потреб, відбудові житла та соціальної інфраструктури.

В Україні волонтерський рух продовжує набирати популярності: протягом другої половини 2022 та 2023 років волонтери створили локальні та всеукраїнські мережі. Чітко простежується поява окремих напрямків діяльності волонтерів, навіть серед тих, хто на початку повномасштабного вторгнення допомагав усім, чим тільки міг. ОГС у співпраці з бізнес-структурами та органами влади продовжують створювати гуманітарні ініціативи та ініціативи з допомоги військовослужбовцям та їхнім родинам, зокрема підтримку родин зниклих безвісти та загиблих військовослужбовців. Крім того, тривають зміни в законодавстві, що стосуються волонтерської діяльності. Вони торкнулися підтримки волонтерської діяльності, страхування життя та здоров'я волонтерів, запровадження ініціатив з підготовки волонтерів та культури волонтерства в школах, що сприяє розвитку культури волонтерства серед учнівської молоді та вдосконалює саме законодавство про волонтерство. Таким чином, історично

високі показники у сферах "Свобода об'єднань" та "Співпраця держави та ОГС" у 2023 році зросли ще більше, незважаючи на війну.

Одним із викликів, перед яким постали ОГС у звітному періоді, було забезпечення фізичної та психологічної безпеки громадських активістів, особливо на тимчасово окупованих територіях. Крім того, новий законопроект про лобіювання, який з'явився у листопаді 2023 року, поставив під загрозу адвокаційну діяльність ОГС, потенційно прирівнявши адвокацію до лобіювання, що порушує рекомендації Європейського Союзу (ЄС) щодо умов запровадження регулювання лобізму. Також не було остаточно прийнято закон «Про публічні консультації».

Процес ввезення гуманітарної допомоги був дещо ускладнений новими правилами відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) № 953, яка вимагає заздалегідь визначати перелік товарів, які планується ввезти як гуманітарну допомогу, а також вести облік та звітувати у встановлені терміни. Хоча постанова мала на меті зробити ввезення гуманітарної допомоги більш прозорим, ризики для роботи окремих волонтерів не були враховані. Нові правила набудуть чинності 1 квітня 2024 року, але з 1 грудня 2023 року вони вже працюють у тестовому режимі.

Ключові пріоритети

Перелік семи ключових пріоритетів викладено тут як рекомендації, передусім для державних установ, які мають бути реалізовані для забезпечення сприятливого середовища для громадянського суспільства:

1. Уникнення державою запровадження законодавства, що обмежує роботу організацій громадянського суспільства;
2. Ухвалення Парламентом Закону України "Про публічні консультації"; законопроекту № 7283 про внесення змін до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування;
3. Покращення правового середовища для залучення волонтерів українськими ОГС, зокрема у сфері оподаткування та гарантій;
4. Продовження урядом процесу втілення Плану заходів щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 роки, особливо у сфері розвитку механізмів залучення громадян та законодавства для волонтерів, враховуючи умови воєнного стану;

5. Залучення ОГС до процесу післявоєнного відновлення та до діяльності Національної ради з питань відновлення (або інших відповідних органів, якщо такі будуть створені);
6. Розроблення ОГС разом із донорами та державними установами різних механізмів збору коштів, зокрема, через підприємницьку діяльність ОГС, механізм податкових призначень, соціальне замовлення тощо; а також
7. Забезпечення відповідними органами влади належного та ефективного розслідування нападів на журналістів і громадських активістів як у контексті злочинів Російської Федерації, так і на національному рівні.

II. ОЦІНОЧНА КАРТКА КРАЇНИ БАРОМЕТРА ОГС

Населення: немає точної інформації за 2023 рік | ВВП на душу населення: 5.22 тисяч доларів США (2023)² | Кількість ОГС: 133,641³ (2023) | ОГС на 10,000 жителів: 31.42 (2023) | Внесок за реєстрацію ОГС: немає | Індекс свободи у світі 2023: 50/100 (частково вільна) (2023)⁴ | Світовий індекс свободи преси 2023: 61.19 (79-та з-поміж 180 країн) (2023).⁵

Оцінка країни: 4.7

Законодавство: 5.1

Практика: 4.3

Оцінки коливаються від 1 до 7, де 1 означає найнижчу можливу оцінку (надзвичайно несприятливе (авторитарне) середовище), а 7 означає найвищу можливу оцінку (надзвичайно сприятливе середовище).

Сфери	Загалом	Закон-во	Практика
Свобода об'єднання	5.6	5.6	5.5
Рівне ставлення	5.3	5.4	5.1 ↓
Доступ до фінансування	4.7	5.0	4.4
Свобода мирних зібрань	4.7	4.9	4.5
Право на участь в процесі вироблення та ухвалення рішень	4.7	5.1	4.3
Свобода вираження поглядів	4.9	5.5	4.2
Право на приватність	4.1	4.9	3.2
Обов'язок держави захищати	3.7 ↓	4.0	3.4 ↓
Державна допомога	4.4 ↑	4.7 ↑	4.0 ↑
Співпраця між державою та ОГС	5.3 ↑	5.7 ↑	4.8 ↑
Цифрові права	4.8	5.1	4.4

Стрілки вказують на покращення чи погіршення порівняно з результатами минулого року.

² МВФ <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEQ/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>.

³ Включає громадські об'єднання, благодійні організації та громадські спілки.

⁴ Freedom House, 'Індекс свободи у світі 2023, Ukraine', <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2023>.

⁵ Репортери без кордонів. '2023 Індекс свободи преси', <https://rsf.org/en/country/ukraine>.

III. РЕЗУЛЬТАТИ

3.1 Свобода об'єднань

Загальна оцінка за сферу: **5.6/7**

Законодавство:

5.6/7

Практика:

5.5/7

Законодавство у сфері свободи об'єднань залишається сприятливим та стабільним для ОГС, незважаючи на воєнний стан, і загальний бал у цій сфері залишається незмінним. ОГС не обмежені ні в напрямках своєї діяльності, ні в джерелах фінансування. Із залученням ОГС влада працювала над ухваленням спеціального законодавства про регулювання діяльності та державну реєстрацію громадських об'єднань (ще не прийнятого). Крім того, уряд почав розробляти методологію визначення кінцевих бенефіціарних власників (КБВ) ОГС у співпраці з експертами з громадського сектору. У той же час, були спроби запровадити обмежувальне законодавство для ОГС (наприклад, проект закону про лобювання та проект закону про звітність керівників ОГС).

1) Свобода об'єднань була забезпечена протягом дії воєнного стану.

На час дії воєнного стану, запровадженого у зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну, уряд встановив особливості державної реєстрації громадських формувань в умовах воєнного стану⁶, які продовжують діяти. По-перше, державна реєстрація громадських об'єднань та благодійних організацій здійснюється відповідно до Постанови КМУ № 209. За державну реєстрацію благодійних організацій, громадських об'єднань, інших юридичних та фізичних осіб, які забезпечують національну безпеку і оборону, адміністративний збір не стягується. По-друге, державна реєстрація окремого підрозділу іноземної неурядової організації, представництва, філії іноземної благодійної організації може здійснюватися шляхом акредитації, без набуття

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>

статусу юридичної особи. Для акредитації необхідно подати заяву до Міністерства юстиції з чітко визначеним переліком документів, і процедура займає двадцять робочих днів. Реєстраційний збір становить 28 відсотків від прожиткового мінімуму. Наприклад, прожитковий мінімум для непрацездатної особи на 1 січня 2023 року становив 2 589 гривень (приблизно 77 євро). Таким чином, реєстраційний внесок за акредитацію окремого підрозділу становить близько 21 євро. У 2022-2023 роках в Україні було зареєстровано 253 проекти міжнародної технічної допомоги за підтримки іноземних держав та міжнародних організацій⁷.

Крім того, Міністерство юстиції України у співпраці з УНЦПД підготувало проект Закону «Про регулювання діяльності та державну реєстрацію громадських об'єднань»⁸. Законопроект передбачає низку покращень, таких як збільшення кількості органів реєстрації ОГС; зменшення кількості необхідної документації; скорочення терміну реєстрації з 3 робочих днів до 24 годин; встановлення єдиної організаційно-правової форми для громадських об'єднань; запровадження «модельного статуту» при реєстрації; зменшення обов'язкових вимог до статуту заявника і надання ОГС свободи вибору для самостійного встановлення порядку та правил прийняття рішень. Незважаючи на побоювання деяких ОГС щодо можливої перереєстрації вже існуючих організацій, особливо таких типів, як спілки, під час загальних консультацій усі сторони погодилися, що Законопроект спрямований на мінімізацію ризиків для всіх. У січні 2023 року Законопроект був схвалений у першому читанні. Однак станом на кінець жовтня 2023 року він все ще не був прийнятий.

У вересні 2023 року в парламенті було зареєстровано ще один законопроект, який запроваджує зобов'язання щодо публічної фінансової звітності для керівництва громадських об'єднань. Законопроект № 10035 «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про громадські об'єднання» щодо забезпечення відкритості для суспільства інформації про фінансову звітність громадських об'єднань» передбачає, що керівники та особи, які займають вищі керівні посади в

---

⁷ Урядовий портал, «Перелік зареєстрованих проектів з планами закупівель»,

<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga/pereliki-zareyestrovanih-proektiv-z-planami-zakupivel>

⁸ Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо унормування діяльності та державної реєстрації громадських організацій. Проект Закону №8084 від 28.09.2022,

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40561> [востаннє переглянуто 28.12.2022].

громадських об'єднаннях, а також створені ними юридичні особи (товариства та підприємства), зобов'язані щорічно подавати інформацію про свої доходи та активи⁹. Ці положення потенційно можуть стати обтяжливими для ОГС. Вони також неправильно тлумачать міжнародні стандарти, використовуючи підзвітність та прозорість як виправдання для запровадження обмежень та ототожнюючи керівні органи з організаціями в цілому. У разі прийняття законопроекту, ОГС будуть змушені подавати додаткову звітність до вже існуючої системи, що негативно вплине на їхню роботу. Законопроект не має значної підтримки серед членів парламенту чи уряду. Водночас, він все ще перебуває на розгляді в Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики.

Ще однією негативною ініціативою, яка може стати обмеженням свободи об'єднання для ОГС, став законопроект «Про лобіювання та адвокацію», ініційований НАЗК.

2) Уряд зробив обнадійливі кроки для підтримки ОГС у визначенні своїх КБВ.

На початку 2023 року Уряд планував розробити методологію визначення основної організаційної одиниці ОГС, яка б враховувала специфіку організаційної структури ОГС. Уряду вдалося залучити до цього процесу широке коло представників ОГС¹⁰ та незалежних експертів, і нова методологія була запроваджена вже в листопаді 2023 року. Посібник пояснює, як визначити кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи, включно з ОГС, але обов'язок ОГС надавати дані про своїх кінцевих бенефіціарних власників залишається чинним. Це викликало занепокоєння деяких організацій і не відповідає вимозі експертів громадського сектору виключити ОГС з переліку суб'єктів, які зобов'язані надавати інформацію про своїх КБВ. Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) провів роз'яснювальну роботу для ОГС на цю тему¹¹.

---

⁹ CSO Meter, «Ukraine: New proposal would require CSO directors to declare income and assets», 19 вересня 2023р. (англійською), <https://csometer.info/updates/ukraine-new-proposal-would-require-cso-directors-declare-income-and-assets>

¹⁰ Урядовий портал, «Уряд затвердив Методологію визначення юридичною особою кінцевого бенефіціарного власника», <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyy-metodolohiiu-vyznachennia-iurydychnoiu-osoboju-kintsevoho-benefitsiarnoho-vlasnyka>

¹¹ ЦЕДЕМ, «Як ОГС подавати відомості про КБВ – експертні думки», <https://cedem.org.ua/news/vidomosti-pro-kbv/>

Рекомендації:

- Парламент повинен прийняти проект закону «Про регулювання діяльності та державну реєстрацію громадських об'єднань» після консультацій з ОГС;
- Органам влади слід створити комунікаційні майданчики з ОГС для належної комунікації (з урахуванням безпекової ситуації в країні); та
- Держава повинна уникати появи законодавства, що обмежує діяльність ОГС.

3.2 Рівне ставлення

Загальна оцінка за сферу: **5.3/7**

Законодавство:

5.4/7

Практика:

5.1/7

Загальний бал у сфері рівного ставлення залишився незмінним у порівнянні з 2022 роком. У законодавстві не відбулося жодних змін у ставленні держави до ОГС порівняно зі ставленням до бізнес-організацій. Проте, навіть з урахуванням війни, у 2023 році українське законодавство залишалось стабільно сприятливим для всіх юридичних осіб. Однак на практиці ОГС досі не можуть зареєструватися на порталі «Дія», а також стикаються з обмеженнями при користуванні банківськими послугами. На відміну від бізнесу, релоковані ОГС не отримують державну підтримку. У зв'язку з цим оцінка практики в цій сфері дещо погіршилася з 5,2 у 2022 році до 5,1 у 2023 році.

1) Уряд надає преференції бізнесу порівняно з ОГС у процесі державних закупівель.

Згідно з Законом про публічні закупівлі¹², з 1 січня 2022 року учасники закупівель зобов'язані підтверджувати свій рівень знань у сфері публічних закупівель (тестування проводиться онлайн за програмою, розробленою Міністерством економіки, і послуга є безкоштовною). ОГС, які бажають отримати фінансування з державного або місцевого бюджетів, як правило, не можуть оплатити навчання з тендерних процедур в рамках кошторису своїх проектів. Таким чином, можливість для ОГС отримати кошти з державного або місцевого бюджетів

¹² Закон України «Про публічні закупівлі», 25.12.2015, №922-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

частково обмежена. Моніторинговий портал «DoZorro»¹³ призначений для контролю за прозорістю та якістю публічних закупівель, у тому числі за допомогою механізму, який дозволяє уникнути дискримінації при створенні тендерної документації. «DoZorro» надає можливість громадським активістам та потенційним учасникам торгів надавати зворотній зв'язок замовнику, обговорювати та оцінювати умови конкретних закупівель, а також готувати та подавати офіційні запити до контролюючих органів. На практиці бізнес має кращий доступ до участі в публічних закупівлях, але й більший ризик додаткових податкових перевірок.

На відміну від ОГС, фізичні особи-підприємці можуть зареєструватися онлайн через портал «Дія». Користувач може обрати загальну або спрощену систему оподаткування. Реєстрація відбувається автоматично, без участі державного реєстратора. Сама процедура займає близько десяти хвилин і є безкоштовною¹⁴. Громадські об'єднання та благодійні організації поки що не мають такої можливості.

Вигідне становище бізнесу порівняно з ОГС також спостерігається у сфері банківських послуг. На відміну від ОГС, бізнес підлягає фінансовому моніторингу з меншим ризиком і рідше стикається із заходами та перешкодами у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ).

2) ОГС, які були вимушено переміщені через війну, перебувають у нерівних умовах порівняно з бізнесом.

Органи державної влади та місцевого самоврядування (ОМС) запровадили спеціальні програми для переміщення бізнесу у зв'язку з війною¹⁵. Вони передбачають пільгові умови оренди приміщень та надання грантів на розвиток підприємницької діяльності. Однак ані законодавство, ані підзаконні акти не передбачають таких додаткових переваг для переміщених ОГС. Це стало суттєвою проблемою у забезпеченні роботи ОГС, яка включає, наприклад, загальну діяльність офісів, організацію міжнародної співпраці, зберігання документів, гуманітарної допомоги для розподілу серед нужденних та допомоги військовим.

¹³ Моніторинговий портал DoZorro, <https://dozorro.org/>

¹⁴ Портал «Дія», <https://diia.gov.ua/services/reyestraciya-fop>

¹⁵ Міністерство економіки України, «Програма релокації підприємств», <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>

Рекомендації:

- Забезпечити можливість реєстрації ОГС онлайн через державний портал «Дія»;
- Сприяти створенню рівних умов доступу до державного фінансування для ОГС у порівнянні з бізнесом;
- Влада повинна прийняти процедури державних закупівель, що враховують специфіку становища ОГС, та організувати роз'яснювальні тренінги щодо процесу закупівель; та
- Влада повинна створити спеціальну програму підтримки для ОГС, переміщених у зв'язку з війною.

3.3 Доступ до фінансування

Загальна оцінка за сферу: **4.7/7**

Законодавство:

5.0/7

Практика:

4.4/7

Джерела фінансування ОГС є різноманітними. Пожертви та фінансування від іноземних донорів були основними джерелами, і загальний обсяг коштів для ОГС збільшився у зв'язку зі зростанням потреб у подоланні наслідків війни. У 2023 році ОГС, що опікуються питаннями ветеранів, осіб з інвалідністю та молоді, знову змогли отримувати державне фінансування, оскільки цей механізм відновився після того, як був призупинений з початком війни. У той же час, контроль банків за діяльністю ОГС залишається посиленним, хоча експерти з громадянського суспільства пропонують застосовувати підхід оцінки ризиків. Оцінка практики в цій сфері зросла з 4,3 у 2022 році до 4,4 у 2023 році завдяки появі нових можливостей фінансування для ОГС (таких як державна підтримка ОГС, що опікуються особами з інвалідністю, ветеранами та молоддю). Оцінка законодавства залишилася незмінною.

1) Держава забезпечила доступ ОГС та волонтерів до різноманітних джерел фінансування.

В умовах надзвичайного стану державні та іноземні джерела фінансування збільшилися і стали доступними як для ОГС, так і для волонтерів. Програми міжнародної технічної допомоги та пожертви наразі є одними із найпоширеніших джерел фінансування для ОГС. Наприклад, у 2023 році загальна

сума допомоги від США для ОГС в Україні становила 64,74 мільйона доларів США¹⁶.

У 2023 році обсяг державного фінансування, доступного для ОГС, збільшився, оскільки органи влади відновили конкурси, призупинені у 2022 році. Міністерство у справах ветеранів, Міністерство соціальної політики та Міністерство молоді та спорту повернули конкурси на фінансування для профільних ОГС. Український культурний фонд також продовжив свої програми у 2023 році. Також відновила свою роботу онлайн-платформа «Взаємодія», створена щоб спростити та підвищити ефективність подачі заявок завдяки актуальним конкурсам для ОГС як від центральних, так і від місцевих органів влади¹⁷. Водночас, типи організацій, які можуть отримати державну підтримку, все ще залишаються обмеженими. Крім того, держава не запровадила механізми підтримки переміщених ОГС та організацій, що постраждали від війни (на відміну від існуючих подібних програм для бізнесу).

Організації та окремі волонтери також мали змогу отримувати підтримку у вигляді пожертв, які стали одним з основних джерел фінансування для ОГС¹⁸. Популярним методом збору пожертв став збір коштів на приватні банківські картки фізичних осіб-волонтерів. Положення Податкового кодексу України дозволяють не оподатковувати кошти, які збираються на приватні рахунки фізичних осіб з метою перерахування їх до фондів на потреби оборони України.

Крім того, значні кошти зібрали великі благодійні організації. Наприклад, до листопада 2023 року державна міжнародна фінансова платформа United24 зібрала 488 709 154 доларів США на допомогу жертвам війни, військовим, а також на розвиток освіти в умовах війни та відбудови¹⁹.

---

¹⁶ ForeignAssistance.gov, "U.S. Foreign Assistance By Country: Ukraine" (англійською), <https://www.foreignassistance.gov/cd/ukraine/2023/obligations/0>

¹⁷ Портал «Дія», «Конкурси», https://grants.vzaemo.dii.gov.ua/contests?fbclid=IwAR2Pwa50cjPEzqfAVriej1X_GD2U1L6JDNTtYqfQcMuTuZmbfD7jeKSmOgc

¹⁸ ІСАР Єднання, «Громадянське суспільство в умовах війни»

¹⁹ «UNITED24 – Ініціатива Президента України», <https://u24.gov.ua/uk>

2) Посилення банківського контролю над ОГС продовжувалось і обмежувало їх доступ до фінансування.

Національний банк України продовжує здійснювати суворий контроль над українськими банками, а деякі цифрові джерела збору коштів залишаються обмеженими для використання ОГС в Україні (наприклад, PayPal та криптовалюти). Крім того, загальний контроль з боку українських банків за діяльністю та фінансовими операціями ОГС залишається значним. У 2023 році продовжилися випадки блокування рахунків ОГС та обмеження на переказ коштів організаціям через їхній статус «суб'єктів високого ризику» відповідно до законодавства у сфері ПВК/ФТ. Українські ОГС стикалися з випадками, коли заходи ПВК/ФТ та проблеми з банками-кореспондентами були причиною блокування грошових переказів на їхні рахунки з-за кордону.

Однак у 2023 році впроваджуються системні законодавчі зміни (Закон «Про платіжні послуги»²⁰ та проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо регулювання обігу віртуальних активів²¹), спрямовані на створення правового середовища для використання «віртуальних активів» (у тому числі криптовалют) та запровадження концепції відкритого банкінгу в Україні, що дасть змогу повноцінно використовувати PayPal та інші цифрові платіжні системи.

У 2023 році діяла заборона²² на імпорт послуг ОГС (наприклад, оплата послуг іноземних експертів). Під час воєнного стану Національний банк України продовжував здійснювати заходи, спрямовані на підтримку фінансової стабільності держави та регулювання фінансового сектору. Зокрема, в Україні діє Постанова КМУ № 153 від 24 лютого 2022 року «Про деякі питання забезпечення здійснення імпорту», відповідно до якої існує вичерпний перелік послуг, оплата яких дозволена для ОГС. Це перелік послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав, призначених для продажу (шляхом переказу коштів), за імпортними операціями яких Національному банку рекомендовано

---

²⁰ З 1 серпня 2022 року набув чинності Закон України «Про платіжні послуги» № 1591-ІХ від 30 червня 2021 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

²¹ Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні, 17.11.2023 року, <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>

²² Постанова Кабінету Міністрів України № 153 «Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту» від 24.02.2023 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>

забезпечувати перекази. Відповідно, банки не перераховують кошти на оплату імпортованих послуг, які не входять до переліку. Це призвело до наявності труднощів з імпортом як для ОГС, так і для бізнесу.

Рекомендації:

- Уряд та відповідальні інституції повинні розширити коло організацій, які можуть отримувати державні кошти на конкурсній основі;
- Фінансові установи, ОГС та влада повинні налагодити міжсекторальний діалог щодо зменшення банківських ризиків для ОГС;
- ОГС, за підтримки донорів та державних інституцій, повинні розвивати різні механізми фандрейзингу, включаючи підприємницьку діяльність ОГС, механізм податкових призначень, соціальне замовлення тощо; та
- Уряд має полегшити доступ до фінансування (оренда офісів, кошти на розвиток суспільно корисних програм тощо) для ОГС, переміщених із зони активних бойових дій, тимчасово окупованих територій та територій, зруйнованих війною.

3.4 Свобода мирних зібрань

Загальна оцінка за сферу: **4.7/7**

Законодавство:

4.9/7

Практика:

4.5/7

У 2023 році ситуація у сфері свободи мирних зібрань в Україні загалом залишилася незмінною як у законодавстві, так і на практиці. Режим воєнного стану накладає обмеження на проведення мирних зібрань. Незважаючи на те, що можливість проведення мирних зібрань все ще існує, на практиці вони майже не проводяться з міркувань безпеки. Загальна кількість мирних мітингів та протестів у 2023 році дещо зросла, а ключовим питанням протестів стало перерахування бюджетних коштів Збройним силам України.

1) Свобода мирних зібрань була гарантована, незважаючи на воєнний стан.

З 24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану» № 64/2022²³ дозволено обмеження конституційних прав, зокрема права на свободу мирних зібрань. Стаття 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» надає військовому командуванню разом з військовими адміністраціями право (самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування) вводити та здійснювати обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб. Частина 8 статті 8 передбачає заборону на проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій та інших масових заходів.

У 2023 році, відповідно до цієї норми, обмеження на проведення мирних зібрань було запроваджено у Київській, Кіровоградській, Тернопільській та Черкаській областях шляхом прийняття відповідних положень на місцевому рівні²⁴.

Однак, незважаючи на складну ситуацію в країні, право на мирні зібрання все ще реалізується на практиці. Головною загрозою для протестувальників залишаються російські ракетні обстріли території України. У 2023 році в Україні також зберігається комендантська година (єдиний регіон, де вона не діє - Закарпатська область).

У 2023 році, окрім мирних акцій на підтримку повернення українських полонених, відбулися масові мітинги проти корупції та за справедливий розподіл коштів, зокрема за перенаправлення державних коштів на потреби армії²⁵ ²⁶. Ці протести відбулися по всій Україні, як у відносно «безпечних», так і у прифронтових регіонах.

---

²³ Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

²⁴ Право в умовах війни, <https://law-in-war.org/provedennya-myrynyh-zibran-pid-chas-vijny/>

²⁵ Суспільне Новини, «Підтримка армії і громадське обговорення бюджету: під стінами КМДА зібрався мітинг», 07.11.2023 року, <https://suspilne.media/588981-pidtrimka-armii-i-gromadske-obgovorennja-budzetu-pid-stinami-kmda-zibravsja-miting/>

²⁶ ТСН, «В Одесі біля мерії відбувся мітинг: що протестувальники вимагають від влади», 02.09.2023 року, <https://tsn.ua/ukrayina/v-odesi-bilya-meriyi-vidbuvsya-miting-scho-protestuvalniki-vimagayut-vid-vladi-2402260.html>

Законодавство щодо захисту права на мирні зібрання залишилося без змін. Водночас держава не може гарантувати його захист з огляду на широкомасштабне вторгнення Росії. У випадках, коли під час зібрань оголошується повітряна тривога, необхідно негайно припинити масовий захід, повідомити учасників про повітряну тривогу та забезпечити їхню евакуацію. Кількість людей, які беруть участь у заході, не повинна перевищувати розрахункову місткість найближчої захисної споруди, а такі укриття мають бути розташовані в безпосередній близькості від місця проведення заходу та узгоджені з ОМС²⁷.

2) Держава не накладає зайвих обмежень на організаторів чи учасників мирних зібрань під час воєнного стану.

На момент написання цього звіту немає закону, який би встановлював порядок організації та проведення мирних зібрань. Відповідне законодавство не містить положень про відповідальність організаторів за підтримання громадського порядку або дії інших осіб під час мирних зібрань, а також не визначає повністю обов'язки правоохоронних органів, інших державних органів чи ОМС щодо їх проведення. Відсутні детальні інструкції щодо дій правоохоронних органів у випадках, коли під час зібрання відбувається насильство. Водночас, стаття 12 Закону України «Про Національну гвардію України»²⁸ відносить до функцій Національної гвардії участь у забезпеченні громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення мирних зібрань. Відповідно до статті 34 Конституції України, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір. Це загальне правило поширюється і на поширення інформації про мирні зібрання.

---

²⁷ Протокол Ради оборони Київської області №145 від 07.07.2022 року, <https://koda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/poryadok-provedennya-masovyh-zahodiv-na-terytorii%CC%88-kyi%CC%88vskoi%CC%88-oblas.pdf> ; Розпорядження Кіровоградської обласної військової адміністрації, <https://drive.google.com/file/d/1k8vFp8Na5wU-t6stFzXDToxrPOgaLVb/view>

²⁸ Закон України «Про Національну гвардію України», 2014, № 17, ст.594, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

Рекомендації:

- Міністерство юстиції має розробити та прийняти Закон України «Про свободу мирних зібрань» (після завершення воєнного стану) із залученням до цього процесу громадянського суспільства; та
- Скасувати нормативно-правові акти місцевих органів влади, які обмежують свободу мирних зібрань та порушують Конституцію України.

3.5 Право на участь в процесі вироблення та ухвалення рішень

Загальна оцінка за сферу: **4.7/7**

Законодавство:
5.1/7

Практика:
4.3/7

Повномасштабна війна Російської Федерації проти України продовжує негативно впливати на взаємодію між ОГС та органами державної влади у сфері прийняття рішень як на державному, так і на місцевому рівнях. Водночас є й позитивні зусилля з боку держави, як-от законопроекти, спрямовані на посилення громадської участі, які пройшли до другого читання у 2023 році. З іншого боку, поява законопроекту про лобювання, який може обмежити адвокаційну діяльність ОГС, може мати негативний вплив на громадську участь. Деякі публічні реєстри стали більш відкритими, зокрема реєстри електронних декларацій органів влади, що дозволяє здійснювати більш ретельний громадський контроль та надає більше можливостей для отримання даних про органи влади. З огляду на це, оцінки в цій сфері як у законодавстві, так і на практиці залишаються незмінними порівняно з 2022 роком.

1) Участь громадськості у прийнятті рішень під час воєнного стану зменшилася.

У 2023 році рівень участі громадськості у прийнятті рішень залишився незмінним, а проблеми у цій сфері, які з'явилися у 2022 році, не були повністю вирішені.

По-перше, протягом 2023 року було продовжене обмеження доступу до офіційних даних. Держава блокує оприлюднення інформації, яка стосується, зокрема, проектів нормативно-правових актів чи рішень, проектів порядків денних, інформації про заплановані засідання колегіальних органів, ухвалених рішень,

різноманітних баз даних, контактної чи адресної інформації, інформації про органи управління чи посадових осіб. Як наслідок, громадськість має труднощі з доступом до відповідних документів і не може брати участь у процесі прийняття рішень.

Другим фактором зміни рівня громадської участі є те, що частина представників громадських організацій, як мешканців територій, що стали окупованими або на яких ведуться бойові дії, перемістилися як в межах України, так і за її межі. Деякі з цих представників змінили профіль своєї діяльності на волонтерську допомогу для забезпечення гуманітарних потреб ВПО та збройних сил або повністю припинили свою діяльність. Зокрема, серед представників органів місцевого самоврядування та комунальних установ у лютому-березні також відбулося переміщення, що спричинило зменшення їхньої взаємодії з громадянським суспільством.

Вплив воєнного стану проявився в тому, що представники громадського сектору були змушені частково змінити профіль своєї діяльності задля реагування на проблеми, спричинені війною. Також спостерігається часткове обмеження використання інструментів громадської участі, серед яких переважають проблеми неможливості проведення публічних зібрань, обмеження проєктів громадської участі, недоступності публічної інформації, закриття засідань колегіальних органів.

2) Уряд розробив спеціальне законодавство щодо участі громадськості у процесах прийняття рішень та інші законодавчі ініціативи на всіх рівнях.

У 2023 році на всіх рівнях тривала робота та адвокаційна діяльність з просування спеціального законодавства, яке гарантує широку участь людей та громадянського суспільства у процесах прийняття рішень.

По-перше, проєкт Закону «Про публічні консультації», який має на меті забезпечити необхідні консультації органів законодавчої та виконавчої влади на центральному та місцевому рівнях з громадськістю, продовжував перебувати на розгляді в уряді та був підготовлений до другого читання у 2023 році. Законопроект має потужну підтримку з боку громадянського суспільства та міжнародних партнерів, але просувається повільно.

По-друге, зареєстровано законопроект «Про народовладдя на рівні місцевого самоврядування», який посилює та затверджує участь громадськості на двох рівнях взаємодії з владою: через участь у громадських слуханнях або публічних консультаціях та через участь у консультативно-дорадчих органах ОМС²⁹. Законопроект готується до другого читання.

Уряд також ініціював інші важливі законопроекти, які мають підтримати участь громадян у прийнятті рішень. По-перше, 31 жовтня 2023 року Міністерство юстиції України опублікувало оновлений проект Закону «Про звернення громадян». Представники ОГС, в тому числі УНЦПД³⁰, взяли участь в обговоренні законопроекту та надали пропозиції щодо його вдосконалення, зокрема: розширення кола заявників та органів, до яких можуть звертатися громадяни; вдосконалення процедури розгляду звернень; уточнення процедури особистого прийому громадян; вдосконалення процедури розгляду та виконання петицій. По-друге, на доопрацювання у травні 2023 року прийнято законопроект № 6319 «Про удосконалення порядку організації, діяльності та припинення органів самоорганізації населення». Прийняття цього законопроекту сприятиме розвитку та поширенню практики створення органів самоорганізації населення як форми участі громадян у вирішенні окремих питань місцевого значення. Законопроект готується до другого читання у 2023 році³¹.

Нарешті, ОГС також виступали за прийняття законопроекту № 6401 «Про забезпечення прозорості місцевого самоврядування». Цей законопроект спрямований на покращення реалізації прав громадян на участь у місцевому самоврядуванні³² і також готується до другого читання.

---

²⁹ Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування, <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39362>

³⁰ Міністерство юстиції України, «Розробка законопроекту «Про звернення», 25.09.2023 року, <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rozrobka-zakonoproektu-pro-zvernennya>

³¹ Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» щодо удосконалення порядку організації, діяльності та припинення органу самоорганізації населення, <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28346>

³² Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування, <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38493>

3) Доступ до публічної інформації через державні реєстри став доступнішим.

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року сфера доступу до публічної інформації суттєво звузилася. Під час війни всі звичні демократичні механізми постраждали і стикаються з безпрецедентними викликами. Однак у 2023 році ситуація покращилася.

20 вересня 2023 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про відновлення електронного декларування для посадовців», який передбачає відкриття реєстрів електронних декларацій посадовців негайно, а не через один рік, як передбачалося законопроектом³³. Ухвалення законопроекту викликало суспільний резонанс, і низка громадських організацій виступили з колективним зверненням щодо негайного повернення е-декларування для чиновників. Було створено електронну петицію, яка наразі налічує близько 84 000 підписів³⁴.

Відповідно до Постанови КМУ № 1422 від 16 грудня 2022 року «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України у сферах нотаріату та державної реєстрації» відкрито доступ до Єдиного державного реєстру для пошуку та створення витягів з нього в електронній формі. Інформація з Єдиного державного реєстру в електронній формі надається лише за умови підтвердження особи, яка бажає отримати інформацію, за допомогою засобів електронної ідентифікації (електронного підпису)³⁵.

Державна податкова служба також надала можливість платникам податків отримувати інформацію з відкритих електронних реєстрів про неприбуткові установи та організації, фізичних осіб-платників податків, страховальників та платників ПДВ.

---

³³ Українська правда, «Рада схвалила виправлений закон про е-декларування: реєстр відкриють відразу», 20.09.2023 року, <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/20/7420649/>

³⁴ Електронні петиції – Офіційне інтернет-представництво Президента України, «Накласти вето на законопроект №9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників», 06.09.2023 року, <https://petition.president.gov.ua/petition/204906>

³⁵ Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ), «Відкрито доступ до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», 27.09.2022 року, <https://centraljust.gov.ua/news/direction/vidkrivo-dostup-do-edinogo-derjavnogo-reestru-yuridichnih-osib-fizichnih-osib-pidpriemtsiv-ta-gromadskih-formuvan>

У період воєнного стану доступ до публічних електронних реєстрів можливий після проходження електронної ідентифікації за допомогою електронного підпису будь-якого постачальника електронних послуг³⁶.

4) Новий законопроект про лобіювання має високий ризик впровадження обмеження адвокаційної діяльності ОГС.

У вересні 2023 року Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) ініціювало та оприлюднило проект Закону України «Про доброчесність лобіювання в Україні»³⁷. Це викликало занепокоєння українських ОГС щодо можливого обмеження участі громадськості у прийнятті рішень у разі його ухвалення. Запропоновані механізми можуть заблокувати роботу інститутів громадянського суспільства, які беруть участь у формуванні державної політики, розробці нормативно-правових актів та адвокації позитивних змін. Конкретними негативними аспектами законопроекту для ОГС є: відсутність розмежування між лобіюванням та адвокацією; обмеження законотворчої діяльності, в тому числі ОГС; надмірна звітність для громадських організацій; визначення поняття «клієнт» ставить під загрозу грантову діяльність донорських організацій.

10 листопада 2023 року відбулося громадське обговорення нових законопроектів «Про доброчесність лобіювання та адвокацію» та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушень законодавства у сфері лобіювання та адвокації»³⁸. Законопроекти мали врахувати попередні пропозиції громадського сектору. У громадському обговоренні взяли участь 46 представників ОГС, а також міжнародні партнери та ЗМІ, які також розкритикували оновлені законопроекти.

7 грудня 2023 року Уряд схвалив законопроект «Про доброчесність у сфері лобіювання та адвокації». Законопроект містить вимоги до ОГС реєструватися в Реєстрі прозорості та щорічно звітувати про кожну адвокаційну кампанію та фонд

---

³⁶ Головне управління ДПС у Запорізькій області, «Які е-реєстри відкриті для платників податків під час війни?», 02.06.2023 року, <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/681303.html>

³⁷ Дзеркало тижня, «Лобіювання в Україні: to be or not to be?», 06.10.2023 року, <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/lobiyuvannya-v-ukrajini-to-be-or-not-to-be.html>

³⁸ НАЗК, «НАЗК провело громадське обговорення законопроектів про лобіювання», 10.10.2023 року, <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-provelo-gromadske-obgovorennya-zakonoproektiv-pro-lobiyuvannya/>

на своїх веб-сайтах. Законопроект містить ризик обмеження законної діяльності громадянського суспільства.

НАЗК публічно заявило, що майже всі рекомендації громадянського суспільства були повністю або частково враховані та передані Уряду для включення до законопроектів про лобіювання. Як результат, ОГС оприлюднили Спільну заяву з вимогою проведення прозорих, змістовних та інклюзивних публічних консультацій щодо законопроектів про лобіювання та їх повторного подання для подальшого вдосконалення. ОГС також розробили уніфіковані пропозиції та надали їх Віце-прем'єр-міністру з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та Європейській Комісії.

Рекомендації:

- Уряд повинен ухвалити Закон України «Про публічні консультації»; законопроект № 7283 про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо здійснення народовладдя на рівні місцевого самоврядування;
- Уряд повинен відновити практику проведення засідань колегіальних органів влади у форматі відкритих дверей, поєднуючи, за необхідності, із закритими елементами;
- Уряд повинен здійснити правове регулювання різних форм участі громадськості, які вже склалися в Україні (наприклад, громадська експертиза, наглядові ради тощо);
- Органи влади повинні дотримуватися Закону України «Про доступ до публічної інформації», надавати відповіді на запити та звернення і обмежувати доступ до інформації лише після застосування потрібного тесту, передбаченого ч. 2 ст. 6 Закону;
- Посилити інформування та співпрацю з організаціями громадянського суспільства, у тому числі волонтерськими спільнотами, шляхом створення та функціонування комунікаційних хабів та міських інформаційних порталів, а також спільного проведення освітніх чи роз'яснювальних заходів та спільних інформаційних кампаній; та
- НАЗК має виключити ОГС з переліку інституцій, на які поширюється дія законів про лобіювання.

3.6 Свобода вираження

Загальна оцінка за сферу: **4.9/7**

Законодавство:

5.5/7

Практика:

4.2/7

Право на свободу слова захищене законодавством, яке потребує суттєвих змін. Війна завдала значної шкоди медіасфері і, як наслідок, свободі слова, особливо на місцевому рівні. Незважаючи на те, що свобода слова в Україні покращилася згідно з Індексом свободи слова, спостерігаються такі негативні тенденції, як пропаганда, самоцензура та кібератаки на ЗМІ та ОГС.

Загальні бали у сфері «Свобода вираження» залишаються такими ж, як і в 2022 році.

1) **Свобода вираження для кожного зазнає значного тиску внаслідок війни**

Свобода вираження поглядів в Україні гарантується Конституцією (стаття 34), Європейською конвенцією з прав людини (ЄКПЛ) (стаття 10) та національним законодавством. Право є рівним для всіх фізичних осіб незалежно від громадянства, раси, релігії, статі та інших ознак.

Незважаючи на те, що війна негативно вплинула на свободу слова, у 2023 році ситуація дещо покращилася. В Індексі свободи слова від «Репортери без кордонів» за 2023 рік Україна посіла 79 місце зі 180 країн, порівняно зі 106 місцем у 2022 році.

Водночас загальна свобода слова дещо зменшилася. У рейтингу від Freedom House «Freedom in the World Index» за 2023 рік рейтинг свободи слова погіршився з 3 до 2 балів. Причинами погіршення ситуації зазначено притягнення владою громадян до кримінальної відповідальності за звинуваченнями у співпраці з російськими військовими, публічному запереченні агресії Російської Федерації, поширенні російської пропаганди або образі честі та гідності українських військовослужбовців. Водночас на окупованих Росією територіях також діє суворая цензура, запроваджується примусове навчання російською мовою за російськими програмами.

У 2023 році свобода слова була все ще під тиском через фізичні та інфраструктурні проблеми. Зокрема, з перших днів війни в українських містах внаслідок обстрілів була зруйнована телекомунікаційна інфраструктура.

Російські війська продовжували атакувати інфраструктуру протягом осені/зими 2022-2023 років. Крім того, український уряд відступив від своїх зобов'язань за ЄКПЛ та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (МПГПП) у період воєнного стану. Звітування про розвиток подій війни також стає дедалі небезпечнішим. За даними Інституту масової інформації (ІМІ), Російська Федерація скоїла понад 450 злочинів проти журналістів і ЗМІ, у тому числі вбивство восьми журналістів в результаті цілеспрямованих атак або в результаті ракетних обстрілів мирних жителів та інфраструктури. Ще 34 журналісти були вбиті як військовослужбовці.

Існують чіткі засоби захисту та гарантії від цензури, незважаючи на умови воєнного стану. Наявні конкретні та пропорційні санкції за дезінформацію та наклеп, і останні не криміналізовані. Закон все ще захищає конфіденційність джерел інформації, інформаторів і журналістів. Загальнонаціональні мовники ведуть мовлення в рамках Єдиного новинного марафону, а Суспільне мовлення проводить окремий регіональний марафон, підготовлений кількома філіями. Примітно, що з марафонів були виключені канали «Еспресо ТВ», «Прямий» і «5 канал» (які продовжили цифрове мовлення на інших платформах). Виключення оцінюють як політичне, зокрема через заяви радника Офісу президента Михайла Подоляка про те, що ці телеканали заблоковано через самопіар екс-президента України Петра Порошенка.

У таких умовах громадянське суспільство активно працює над перевіркою фактів, розвитком медіаграмотності та контрпропагандою. Наприклад, «Детектор медіа» регулярно проводить тематичні дослідження та програми зі спростування дезінформації.³⁹

2) Держава націлена на боротьбу з російською пропагандою.

Значний негативний вплив на свободу вираження поглядів має нейтральна щодо війни позиція основних платформ соціальних мереж. Агресивна риторика проти Росії була визначена як образа та призвела до видалення облікових записів,

---

³⁹ Detector Media. 'DM research' (in Ukrainian), <https://detector.media/tag/2348/>.

зниження рейтингу та блокування користувачів, які публікували контент про російські військові злочини. Найбільш суперечливою є позиція соцмережі TikTok, яка за принципом геолокації фільтрує військовий контент і не робить доступним контент, що демонструє наслідки дій російських збройних сил, користувачам всередині РФ.

Протягом 2023 року відбулися деякі зміни в модерації соціальних мереж. Після тривалих переговорів між Міністерством цифрової трансформації та технологічною компанією Meta (володіє Facebook і Instagram) десантно-штурмову бригаду «Азов» (формування Національної гвардії України) було переведено в білий список. Однак засновник Бригади Андрій Білецький та її стара символіка все ще залишаються під обмеженнями. Це призвело до заборони платформ, що належать Meta, навіть тим ЗМІ, які просто не звертали уваги на зображення, які вони використовували у своїх новинах і редакційних статтях. Водночас, однак, активісти та громадські організації змогли більш відкрито поширювати інформацію про десантно-штурмову бригаду «Азов» (наприклад, у контексті закликів до обміну полоненими з Росією).

З кінця березня 2023 року на Facebook та Instagram відбуваються систематичні кібер атаки. Вони були поєднані з шахрайством, спрямованим на злом веб-сайтів ЗМІ, громадських осіб, різних державних органів, громадських організацій та активістів. З 2021 року на постійній основі працює Центр протидії дезінформації – робочий орган Ради національної безпеки і оборони України, який намагається боротися з дезінформацією. Водночас ефективність його роботи викликає сумніви.

Рекомендації:

- Забезпечити належне та ефективне розслідування нападів на журналістів та громадських активістів, як у контексті злочинів Російській Федерації, так і на національному рівні;
- Забезпечити право доступу до публічної інформації відповідно до стандартів національного законодавства та Конвенції Тромсе в контексті повноти та доступності інформації; і
- Координація зусиль з міжнародними партнерами для протидії дезінформації та упередженості в соціальних мережах.

3.7 Право на приватність

Загальна оцінка за сферу: **4.1/7**

Законодавство:
4.9/7

Практика:
3.2/7

В умовах воєнного стану законодавство передбачає відступ держави від обов'язку гарантувати право на приватне життя. Закон дозволяє проводити перевірку документів фізичних осіб та особистих речей, у тому числі транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і будинків громадян, вмісту телефонних архівів та іншої кореспонденції. У 2023 році продовжились всі тенденції збереження приватності ОГС. Обшуки волонтерів чи ОГС тривали, але загальна кількість таких дій з боку правоохоронних органів залишилася незмінною.

У 2023 році порівняно з 2022 роком ситуація не змінилася, а отже, бали в законодавстві та практиці залишаються такими самими.

1) Право на конфіденційність обмежене воєнним станом, але дискусії щодо захисту даних тривають.

З 24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану» № 64/2022⁴⁰ дозволено обмеження конституційних прав, зокрема права на приватне життя. Зокрема, обмежується передбачене статтею 31 Конституції України право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Обмеження цього права зумовлює необхідність відмови України від виконання зобов'язань за статтями 19 і 20 МПГПП та статтею 10 ЄКПЛ.⁴¹

На законодавчому рівні вимоги щодо звітності для ОГС захищають конфіденційність їхніх членів, донорів, членів правління та працівників, а також конфіденційність їхніх особистих активів.

⁴⁰Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

⁴¹Повідомлення Організації Об'єднаних Націй, Україна згідно зі статтею 4(3) 01.03.2022, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf>.

У звіті Freedom House *Freedom on the Net* за 2023 рік право українських інтернет-користувачів на приватність було оцінено на 3 з 6.⁴² Служба безпеки України (СБУ) і поліція можуть порушувати кримінальні розслідування та використовувати пристрої для прослуховування на комунікаційних технологіях, але чинне законодавство, наприклад Закон «Про оперативно-розшукову діяльність», не визначає обставин, які виправдовують ці заходи, не встановлює обмежень щодо строків чи обсягу їх здійснення.

14 червня 2023 року відбулося експертне обговорення висновку Ради Європи щодо законопроекту «Про захист персональних даних» № 8153 від 25 жовтня 2022 року, який готується до першого читання у парламенті. Дискусія зібрала понад 100 учасників, серед яких були народні депутати, представники влади, громадських організацій, міжнародних та вітчизняних експертів, бізнесу. Експерти, які брали участь в обговоренні, надали рекомендації щодо доопрацювання Законопроекту з метою роз'яснення можливостей втручання уповноважених органів у приватність електронних комунікацій, а також щодо кращого узгодження цього Закону з чинним законодавством. Сам законопроект ще на розгляді та доопрацюванні у профільному парламентському комітеті.

2) Конфіденційність ОГС під тиском під час надзвичайного стану.

ОГС мають належний рівень імунітету від кримінального переслідування. Зокрема, будь-який доступ до офісних приміщень ОГС може здійснюватися виключно на підставі ухвали суду та в рамках кримінального провадження із забезпеченням відповідних гарантій проти зловживань. Правова база та визначення порядку проведення обшуку закріплено в Кримінально-процесуальному кодексі⁴³ та в Законі «Про оперативно-розшукову діяльність».⁴⁴ При цьому СБУ регулярно проводила обшуки в громадських організаціях за різними підозрами. У представників сумнівних ОГС провели обшуки, зокрема,

---

⁴²Freedom House, звіт «Свобода в мережі» за 2023 рік, <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-net/2023#C>.

⁴³Кримінальний процесуальний кодекс України (2013), № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

⁴⁴Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», 1992, № 22, стаття 303, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

щоб викрити факт розкрадання гуманітарної допомоги та волонтерських коштів.⁴⁵

Рекомендації:

- Уникати прийняття законодавчих актів, які суттєво розширюють право правоохоронних органів та органів безпеки втручатися в приватне життя людей;
- Уникати прийняття законодавчих актів, спрямованих на запровадження додаткової звітності для ОГС, що фінансуються з-за кордону, та їх членів; і
- Створити ефективний механізм захисту персональних даних.

3.8 Обов'язок держави захищати

Загальна оцінка за сферу: **3.7/7**

Законодавство:

4.0/7

Практика:

3.4/7

Як і в минулому звітному періоді, головною небезпекою для активістів ОГС та громадських діячів залишається Російська Федерація, яка цілеспрямовано нападає, переслідує та катує представників українських правозахисників, журналістів, волонтерів та інших осіб, які вважаються такими, що загрожують окупаційній владі. Забезпечення безпеки на території України державою також не було повним через російські ракетні та кібератаки. Також існували обмеження з боку банків щодо ОГС, а саме блокування рахунків та переказів з-за кордону.

З огляду на це оцінка за законодавство у цій сфері залишилася незмінною порівняно з 2022 роком, а оцінка за практику дещо погіршилася порівняно з 2022 роком з 3,5 до 3,4.

1) Активісти ОГС постраждали внаслідок агресії з боку Російської Федерації.

Станом на початок вересня 2023 року ZMINA зафіксувала 67 загиблих і 14 поранених мирних жителів внаслідок агресії РФ. З них 43 – громадські активісти, 16 – журналісти, 22 – волонтери. Люди постраждали внаслідок ракетних ударів

⁴⁵ *Суспільні Новини*, 'Арсенал бойової зброї в квартирі та автомобілях. На Закарпатті СБУ провела обшук у керівника громадської організації', 30 жовтня 2023 року, <https://suspilne.media/605487-arsenal-bojovoi-zbroi-u-kvartiri-ta-masinah-na-zakarpatti-sbu-proveli-obsuki-v-ocilnika-gromadskoi-organizacii/>.

РФ, отримали осколкові і кульові поранення. Крім того, протягом 2023 року ZMINA зафіксувала такі випадки протиправних дій третіх осіб щодо громадських активістів, журналістів, правозахисників та волонтерів на підконтрольній Уряду України території: фізичні напади (5); знищення або пошкодження майна (9); порушення конфіденційності та кібератаки (1); судові переслідування (4); та погрози (10).

У березні 2023 року організація «Восток SOS» зафіксувала 66 випадків порушення прав людини на окупованих територіях України з боку російсько-окупаційної влади (зокрема, катування, порушення прав на свободу та недоторканність, порушення права на свободу слова). Для порівняння, у лютому 2023 року ця кількість сягала 94 випадків, тоді як у січні 2023 року – 118. Крім того, протягом 2023 року на окупованому Кримському півострові пройшла нова хвиля переслідування кримських татар. Фіксувалися випадки їхньої мобілізації до лав російських збройних сил. Українських активістів також часто незаконно утримують в окупованому Криму та за його межами. Це було підтверджено Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини у його звітах і займало важливе місце в порядку денному міжнародних правозахисних організацій.

Уряд України продовжив розслідування військових злочинів, скоєних Російською Федерацією. За словами генпрокурора, є інформація про вчинення майже 95 тисяч військових злочинів,⁴⁶ однак прокурор все ж наголошує, що збір доказів та встановлення зв'язків із підозрюваними є складним завданням. Голова Ради суддів підкреслив, що станом на травень 2023 року вже винесено вироки понад 1463 росіянам, хоча ще багато справ залишаються на стадії слідства та суду.⁴⁷

У березні 2022 року Верховна Рада додала до Кримінального кодексу статтю 201-2, яка стосується продажу гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку. У квітні 2022 року органи досудового розслідування України – поліція, СБУ та БЕБ (Бюро економічної безпеки України) – почали притягувати волонтерів до відповідальності за цією статтею. Відтак, ZMINA спільно з партнерськими громадськими організаціями та волонтерами розпочали медійну та адвокаційну

---

⁴⁶ Інтерфакс, «Українські суди визнали винними у військових злочинах понад 50 росіян», 15 липня 2023 р. (укр.), <https://interfax.com.ua/news/general/923119.html>.

⁴⁷ Суспільні Новини, «Понад 4 тисячі справ про військові злочини передано до українських судів – голова Ради суддів», 4 травня 2023 (укр.), <https://suspiilne.media/466295-do-ukrainskih-sudiv-nadijslo-ponad-4-tisaci-sprav-sodo-voennih-zlociniv-golova-radi-suddiv/>.

кампанію на захист волонтерів. Це включало організацію кількох зустрічей з керівництвом Генпрокуратури, а також з волонтерами та їхніми адвокатами. Станом на вересень 2023 року Генпрокуратура закрила два кримінальні провадження за статтею 201-2 щодо чотирьох волонтерів. Однак за цією статтею ще перебуває десять кримінальних проваджень, за якими ZMINA здійснює правовий супровід та моніторинг. Проте робоча група з декриміналізації або внесення змін до статті 201-2 Кримінального кодексу не працює з жовтня 2022 року.

І представники громадянського суспільства України, і Індекс свободи у світі Freedom House за 2023 рік підтверджують, що активісти скаржаться на відсутність ефективного розслідування скоєних проти них злочинів⁴⁸. Також, як і в попередні звітні роки, адвокати повідомляють про численні порушення прав активістів під час кримінальних проваджень слідчими органами. Нарешті, були ініціативи щодо скасування можливості відстрочки студентів старше 30 років від військової служби на час навчання, що викликає занепокоєння в українських науковців.⁴⁹ Ініціатива щодо захисту осіб з інвалідністю у сфері зайнятості також була піддана значній критиці профільних ОГС через невдале формулювання законопроекту.⁵⁰

2) Заходи, що використовуються для боротьби з екстремізмом, тероризмом, відмиванням грошей або корупцією, продовжують обмежувати ОГС.

У червні 2023 року Міністерство фінансів України розпочало розробку методики визначення кінцевого бенефіціарного власника (КБВ) юридичної особи. Для цього Мінфін наказом від 14 квітня 2023 року № 192 створив робочу групу, до складу якої також увійшли експерти громадських організацій. Методика, відповідно до Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», повинна визначати, які юридичні особи мають КБВ та кого вважати такими відповідно до визначених критеріїв.

⁴⁸ Freedom House, Індекс «Свобода у світі» 2023, Україна, <https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2023>.

⁴⁹ Громадське радіо, «У Раді зареєстрували законопроект про скасування відстрочки для студентів старше 30 років», 4 вересня 2023 (укр.), <https://hromadske.radio/news/2023/09/04/u-radi-zareiestruvaly-zakonoproiekt-pro-skasuvannia-vidstrochky-dlia-studentiv-pislia-30-rokiv>.

⁵⁰ Українське радіо, «Ліквідація всіх видів реабілітації, крім медичної. Що приховує «євроінтеграційний» законопроект 5344-д?», 4 квітня 2023 р., (укр.), <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=101188>.

Проект методики надано для ознайомлення громадським організаціям. Експерти громадських організацій розкритикували більшість положень методики, в тому числі й щодо порядку визначення громадських організацій та благодійних фондів КБВ, а також оперативного інформування про це держави. Водночас деякі представники громадського сектору все ще принципово проти визначення КБВ керівників та членів громадських організацій та благодійних фондів та виступають за виключення таких суб'єктів із Закону.

3) Блокування банківських аккаунтів

Після масових і публічних повідомлень ОГС про випадки блокування банківських рахунків вітчизняними банками та банками-нерезидентами, а також блокування банківських операцій з-за кордону, що було спричинено дією законодавства про ПВК/ФТ, ця тема стала популярною в ЗМІ протягом деякого часу. Це також було однією з головних тем на зустрічах представників громадянського суспільства з урядовцями, зокрема з керівництвом Національного банку України (НБУ). Відповідно до положень ПВК/ФТ українські ОГС вважаються такими, що мають статус «високого ризику» для банків. З початку 2023 року значно поменшало звернень ОГС щодо блокування банками їхніх рахунків, а також звернень банків щодо надання додаткової інформації про ОГС, зокрема, про її засновників. Проте все ще є повідомлення про такі випадки. Зменшенню випадків передували публічні дискусії між ОГС та НБУ (та іншими банками) та адвокаційна робота в рамках проекту Фніціатива секторальної підтримки громадянського суспільства.

Рекомендації:

- Уряд має скасувати вимогу до ОГС надавати інформацію про своїх КБВ, оскільки ОГС зазвичай не мають контрольних пакетів акцій;
- Держава має забезпечити належне розслідування військових злочинів Російської Федерації, в тому числі проти журналістів та громадських активістів;
- Правоохоронцям припинити практику необґрунтованого притягнення волонтерів та благодійників до відповідальності за статтею 201-2 Кримінального кодексу України;

- Внести зміни до законодавства, які дозволять волонтерам швидко ввозити з-за кордону автомобілі для потреб військовослужбовців без сплати митних податків;^і
- Припинити практику провокації слідчими органами злочину, а також інших порушень прав волонтерів під час досудового розслідування.

3.9 Державна підтримка

Загальна оцінка за сферу: **4.4/7**

Законодавство:
4.7/7

Практика:
4.0/7

Протягом 2023 року відбулися позитивні зміни у сфері державної підтримки, загальний бал у цій сфері зріс з 4,3 у 2022 році до 4,4 у 2023 році, у тому числі підвищилися бали як за правову базу, так і за практику. Почали повертатися державні тендери на підтримку проектів молодіжних, ветеранських та організацій, які працюють з людьми з інвалідністю. Водночас державні установи планують надавати гранти змішаними коштами, а саме державними та донорськими. Певні позитивні зрушення відбулися і в податковому середовищі для ОГС, волонтерів та надавачів благодійної допомоги. Проте деякі державні ініціативи, як-от постанова №953, децю ускладнили процедуру ввезення гуманітарної допомоги.

1) Відновлено надання державних коштів для ОГС.

У 2023 році доступні більш різноманітні механізми державного фінансування від різних державних органів як національного, так і місцевого рівнів порівняно з 2022 роком. Якщо у 2022 році всі заплановані конкурси були припинені відповідно до наказу № 30 від 10 серпня 2022 року,⁵¹ у 2023 році державні установи відновили розподіл державного фінансування для ОГС, а також

⁵¹Наказ № 30 від 10.08.2022 (укр.), <https://www.ispf.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%2030%20%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83220810.pdf>.

забезпечили додаткові кошти через Український ветеранський фонд та новостворений Український молодіжний фонд.

У 2023 році громадські об'єднання, які надають соціальні послуги людям з інвалідністю, змогли отримати державну підтримку в розмірі до 500 тис. грн (приблизно 12,5 тис. євро).⁵² Фонд соціального захисту людей з інвалідністю відновив конкурси на фінансування ОГС та приймав пропозиції до 7 вересня 2023 року.

У листопаді 2023 року Український ветеранський фонд (УВФ) при Міністерстві ветеранів спільно з ІСАР «Єднання» започаткували новий конкурс на підтримку проектів громадських організацій, які допомагають ветеранам успішно адаптуватися до цивільного життя. Розмір фінансової підтримки, яку можуть отримати переможці конкурсу, становитиме до 2,5 млн грн (приблизно 62 500 євро).⁵³ Грант матиме комбіноване джерело фінансування (державне та донорське фінансування) та може покривати адміністративні витрати ОГС. Раніше, у травні 2023 року, УВФ також проводив конкурси фінансування ветеранських ОГС (конкурс «VARTO+GO») на суму гранту до 1 млн грн (приблизно 25 тис. євро).⁵⁴ Було підтримано вісім ОГС. Такий же конкурс відбувся у 2022 році, і вісім ОГС також отримали підтримку,⁵⁵ але оскільки загальні можливості фінансування ветеранських ОГС зросли у 2023 році, поточну ситуацію можна розглядати як покращення.

У грантовому сезоні 2023 року Український культурний фонд реалізував шість грантових програм підтримки діячів мистецтва та культури: три нові програми та

---

⁵²Міністерство соціальної політики України, «Громадські організації, які опікуються людьми з інвалідністю, можуть отримати державну підтримку в розмірі до півмільйона гривень», 28 серпня 2023 року (українською), <https://www.msp.gov.ua/news/23032.html?fbclid=IwAR2FKzz5c6KoCOTRuDrIMXEihhBrxuJzmE-V3yp5KzezoKL2fP9mlwQWM40>.

⁵³Міністерство ветеранів України, «Український фонд ветеранів Мінветеранів презентував новий конкурс #VARTO: Єдність», 31 жовтня 2023 (укр.), <https://mva.gov.ua/ua/news/ukrayinskij-veteranskij-fond-minveteraniv-prezentuvav-novij-konkurs-varto-yednannya>.

⁵⁴УВФ, «Варта+ГО» (укр.), <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-go2023/>.

⁵⁵УВФ, «Варта+ГО» (укр.), https://veteranfund.com.ua/contests/varto_go/.

три програми грантового сезону 2022 року, конкурс на які не було завершено через війну⁵⁶. Вже оголошено грантові програми на 2024 рік.⁵⁷

Крім того, у лютому 2023 року постановою КМУ №182 було створено Український молодіжний фонд⁵⁸. Він надаватиме гранти та фінансову підтримку людям, молодіжним громадським організаціям та фізичним особам-підприємцям для реалізації власних ініціатив, ідей та проектів в Україні. Повноцінна робота фонду має розпочатися наприкінці 2023 року. Паралельно Міністерство молоді та спорту проводило грантові конкурси для молодіжних громадських організацій з можливістю подати заявку на отримання до 500 тис. грн (приблизно 12,5 тис. євро) у 2023 році⁵⁹.

2) У 2023 році ОГС та донори мали більш сприятливе податкове середовище.

У 2023 році відбулося багато ініціатив щодо покращення податкового середовища для ОГС та донорів. Дві зміни пов'язані з Податковим кодексом України. Спочатку Уряд розробив законопроект №9177 «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу щодо стимулювання благодійної допомоги неприбутковим організаціям». Законопроект вирішує проблему недостатності податкових стимулів для платників податку на прибуток підприємств щодо здійснення благодійних пожертв неприбутковим організаціям в умовах воєнного стану та дозволяє суб'єктам господарювання передавати на благодійність 10% оподаткованого доходу. Також у червні 2023 року Верховна Рада прийняла Закон №3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу». Закон передбачає звільнення від оподаткування фізичних осіб-благодійників, які збирають благодійні внески на власні банківські рахунки, за умови їх реєстрації в Реєстрі волонтерів.

---

⁵⁶Український культурний фонд.

https://ucf.in.ua/storage/docs/15092023/%D0%B7%D0%B0%20%D0%86%D0%86%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB%2015.09_bb8bf439b99ce719792b2feeb7f2e157389b9cb9.pdf.

⁵⁷Український культурний фонд, «УКФ презентував грантові програми на 2024», 2 листопада 2023 (укр.), https://ucf.in.ua/news/hrantovi_sezon2024.

⁵⁸Постанова КМУ від 28 лютого 2023 р. № 182, <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-ukrainskoho-molodizhnoho-fondu-i280223-182>.

⁵⁹Взаємо Дія, «Конкурс з визначення проектів молодіжних та дитячих громадських організацій, на реалізацію яких надається фінансова підтримка у 2023 році», <https://grants.vzaemo.dii.gov.ua/contests/136e8480-8519-11ed-a9f3-dbe93dfb2289>.

Держава також затвердила пільги щодо гуманітарної допомоги. Відповідно до Закону України № 2906-ІХ на період дії воєнного стану в Україні, але не більше ніж до 1 січня 2024 року, ввезення в Україну безпілотних літальних апаратів та їх компонентів звільняється від оподаткування ПДВ. Це дозволяє ОГС без оподаткування імпортувати відповідні товари не лише як гуманітарну допомогу, а й купувати товари з-за кордону та імпортувати їх як комерційні товари. Також відповідно до Закону України від 11 квітня 2023 року № 3050-ІХ з дня введення воєнного стану в Україні до його припинення або скасування надавачі благодійної допомоги самостійно визначають отримувачів такої допомоги серед фізичних осіб до визначення КМУ переліку територій, на яких ведуться (чи велися) бойові дії або які є (були) тимчасово окуповані Російською Федерацією. Закон дозволяє фізичним особам не подавати декларацію, якщо допомога була отримана у 2022 та 2023 роках. Це полегшує роботу волонтерів та благодійних організацій, не стягуючи додаткову звітність.

Однак у 2023 році стався несприятливий розвиток подій, коли парламент скасував звільнення платників податків від відповідальності за несплату податків і зборів, ведення обліку та подання податкової звітності. Скасування стосувалося не лише неприбуткових організацій, а й бізнесу. Раніше під час воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення платники податків звільнялися від відповідальності за невиконання таких обов'язків. При цьому платники податків не зобов'язані доводити неможливість подати звітність, сплатити податки, зареєструвати податкові накладні, тому на практиці жоден платник податків не зобов'язаний виконувати свої зобов'язання незалежно від можливості це зробити. Законом передбачено випадки, коли платник податку не виконав податкові зобов'язання з 24 лютого 2022 року, а згодом перейшов на особливу третю групу єдиного податку за ставкою 2 відсотки. Однак у 2023 році таке звільнення було скасовано парламентом.

3) Розвиток у сфері волонтерства та відповідного законодавства.

Основним актом, який регулює волонтерську діяльність в Україні, залишається Закон «Про волонтерську діяльність», який у 2022 році був доповнений положеннями, які позитивно вплинули на волонтерство в Україні. Зокрема, чинним законодавством передбачено такі додаткові напрями волонтерської діяльності в умовах воєнного часу: допомога центральним та місцевим органам виконавчої влади, ОМС (органи місцевого самоврядування), підприємствам,

установам та організаціям, об'єднанням громадян; та надання волонтерської допомоги, пов'язаної із захистом та порятунком тварин. Також новий Закон дає можливість для розробки та реалізації загальнодержавних цільових програм підтримки розвитку волонтерства та інших заходів, спрямованих на підтримку волонтерства в Україні. Законом також передбачено, що волонтерська допомога може здійснюватися в режимі онлайн за допомогою Інтернету та інших телекомунікаційних мереж.

Примітно, що у вересні 2023 року у Верховній Раді зареєстровано проект Закону України №10040 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки волонтерської діяльності в умовах воєнного стану». Закон звільняє від оподаткування ПДФО, а також від військового збору на час здійснення волонтерської діяльності, податків на витрати громадських об'єднань та благодійних організацій (та інших неприбуткових організацій) на страхування життя та здоров'я волонтерів.

Мінсоцполітики спільно з Міністерством цифрової трансформації запустили гуманітарну платформу *eDorotoga* (eHelp), покликану налагодити прямий зв'язок між волонтерами, громадськими організаціями та людьми, які її потребують, і опрацювати звернення тих благодійників, які готові до допомоги. щоб забезпечити його. До жовтня 2023 року понад 5375 до надання благодійної допомоги в рамках платформи були залучені волонтери .

З 1 грудня 2023 року набула чинності постанова КМУ №953, згідно з якою почали діяти нові правила обліку та розподілу гуманітарної допомоги. При ввезенні гуманітарних вантажів до 1 квітня 2024 року волонтери можуть використовувати АСРГД (автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги) при декларуванні, але старий механізм пропуску гуманітарної допомоги також доступний до закінчення воєнного стану. Нові правила зустріли неоднозначну реакцію серед волонтерів, оскільки від них вимагається скласти додаткову та складну звітність для розподілу гуманітарної допомоги, що дещо ускладнює процедуру.

Рекомендації:

- Розширити коло ОГС, які отримують державну підтримку для проектного фінансування, а також розширити сфери доступу ОГС до фінансування (крім людей з інвалідністю, ветеранів та молоді);
- Адміністративні витрати на реалізацію проектів повинні бути передбачені в усіх публічних тендерах;
- Виробити чітке загальне розуміння термінів «соціальне підприємство» та «соціальне підприємство» та забезпечити сприятливе середовище для ОГС, які працюють у цих сферах;
- Покращити правове середовище для залучення волонтерів українськими ОГС, зокрема у сферах оподаткування та гарантій.

3.10 Співпраця між державою та ОГС

Загальна оцінка за сферу: **5.3/7**

Законодавство:
5.7/7

Практика:
4.8/7

У 2023 році відбулася активізація співпраці між ОГС та державою. Оновлено роботу над Планом заходів щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства та, відповідно, розвинуто адвокаційну роботу ОГС щодо реалізації положень Плану. Також ОГС продовжили працювати над питанням відновлення. Наприклад, вони брали участь у Ukrainian Recovery Conference у Лондоні та працювали у складі коаліції «RISE UA». Тому, незважаючи на вплив війни, у 2023 році бали у цій сфері як у законодавстві, так і на практиці зросли порівняно з попереднім роком. Загальний бал у цій сфері зріс з 5,2 у 2022 році до 5,3 у 2023 році.

1) У 2023 році продовжено реалізацію Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства.

Продовжено роботу над реалізацією Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки⁶⁰. У липні 2022 року КМУ

⁶⁰ Про затвердження Плану заходів на 2022-2024 роки щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Інформація КМУ від 07.07.2022, <https://www.kmu.gov.ua/news/zaproshuiemo-do-obhovorennia-proektu-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-na-2022-2024-roky-shchodo-realizatsii->

ініціював громадське обговорення проекту розпорядження «Про затвердження Плану заходів на 2022-2024 роки щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки». Очікувалося, що План дій передбачатиме заходи щодо забезпечення ефективних процедур участі громадськості у формуванні політики на всіх рівнях, сприятиме інституційному розвитку ОГС, стимулюватиме участь інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку та створювати сприятливі умови для міжгалузевої співпраці. 14 лютого 2023 року КМУ затвердив План заходів до 2024 року⁶¹. Крім того, відповідно до рекомендацій Національної стратегії, протягом поточного звітнього періоду держава у співпраці з громадянським суспільством створила низку законодавчих ініціатив, які покращили правове поле діяльності волонтерів⁶² та зменшили податки для ОГС⁶³.

В рамках реалізації Національної стратегії у 2023 році вперше було проведено Тиждень громадянського суспільства, ініційований Міністерством культури та інформаційної політики України. Тематичний тиждень проходив у період з 11 по 17 вересня 2023 року. Метою ініціативи було привернути увагу до діяльності громадянського суспільства, а також заохотити громадян брати участь у формуванні та реалізації державної політики⁶⁴. Партнерами заходу стали Секретаріат КМУ, центральні органи виконавчої влади, обласні військові

[natsionalnoi-strategii-spriannya-rozvytku-hromadianskoho-suspilstva-v-ukraini-na-2021-2026-roky?fbclid=IwAR3JPVT_TqAwqY11yX00J44KYH_65ZxyPL-n1K2KheVudawLJohxctROrK4&utm_source=sendingblue&utm_campaign=%20%2018072022&utm_medium=email](https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-plan-zakhodiv-do-2024-roku-shchodo-realizatsii-natsionalnoi-strategii-spriannya-rozvytku-gromadyanskoho-suspilstva-v-ukraini-na-2021-2026-roky) [останнє відвідування 25.10.2023].

⁶¹ КМУ, «Затверджено План заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки», <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-plan-zakhodiv-do-2024-roku-shchodo-realizatsii-natsionalnoi-strategii-spriannya-rozvytku-hromadianskoho-suspilstva-v-ukraini-na-2021-2026-roky>

⁶² Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ і організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України» від 15.08.2022, № 2520-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023]; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» від 15.08.2022 № 2519-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023].

⁶³ Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності на період дії воєнного стану» від 03.03.2022 № 2118-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023].

⁶⁴ Армія Інформ, «В Україні вперше пройде Тиждень громадянського суспільства», 6 вересня 2023 (укр.), <https://armyinform.com.ua/2023/09/06/v-ukrayini-vpershe-projde-tyzhden-gromadyanskogo-suspilstva/>

⁶⁴ Chatham House, Ukraine Recovery Conference 2023 (укр.),

адміністрації, УНЦПД, ЦЕДЕМ, ІСАР «Єднання», Програма розвитку ООН в Україні.

2) Участь громадянського суспільства у процесі відновлення є важливою, але недостатньо забезпеченою державою.

Питання відновлення як пріоритетного напрямку діяльності післявоєнного планування України торкнулось і громадські організації. У червні 2023 року представники ОГС та представники уряду високого рівня (включно з Віце-прем'єр-міністром України з питань відновлення та Міністром з питань громад, територій та розвитку інфраструктури України) взяли участь у Конференції відновлення України (раніше відомої як Конференція реформ України) в Лондоні. На конференції також відбулася окрема панель, яка була присвячена залученню ОГС до процесу відновлення України⁶⁵.

У липні 2022 року українські та міжнародні громадські організації, ініціативи, державні інституції та експерти створили коаліцію «RISE UA». Коаліція RISE сформулювала основні принципи та підходи, які будуть використовуватися у відновленні та реконструкції України: верховенство права, прозорість, підзвітність та екологічна стійкість. Зараз коаліція RISE складається з 30 громадських організацій⁶⁶. Протягом 2023 року коаліція займалася міжнародною та національною адвокацією, наприклад, виступала за відкриття Єдиного державного реєстру, проти внесення Урядом змін до Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки; та активно співпрацювала з Агентством відновлення⁶⁷.

У другій половині 2023 року з ініціативи Уряду та Національної ради з відновлення України після війни обговорювалося створення додаткового агентства з відновлення із залученням ОГС та експертів у робочих групах⁶⁸, але поки що результатів немає.

---

⁶⁵ Chatham House, Ukraine Recovery Conference 2023 (укр.),

https://ednannia.ua/images/Ukraine_Recovery_Conference_2023_Brochure_UKR_09062023.pdf

⁶⁶ RISE UA, «Учасники коаліції», <https://www.rise.org.ua/members-ua>.

⁶⁷ Блог RISE UA, <https://www.rise.org.ua/blog>.

⁶⁸ Радіо Свобода. «Агентство відновлення: переваги та ризики з новим державним органом», 04.08.2022 (укр.), <https://www.radiosvoboda.org/a/ahentsi-ya-z-vidnovlennya-ukrayiny-perevahy-ryzyky/31973608.html> [останнє відвідування 25. 10.2023].

Рекомендації:

- Уряд має залучити ОГС до процесу повоєнного відновлення та діяльності Національної ради відновлення України після війни (або інших відповідних органів, якщо вони будуть створені); і
- Уряд має продовжити реалізацію Плану заходів Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, особливо у сфері розробки механізмів участі та законодавства для волонтерів з урахуванням війни та особливостей воєнного стану.

3.11 Цифрові права

Загальна оцінка за сферу: **4.8/7**

Законодавство:
5.1/7

Практика:
4.4/7

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну суттєво підірвало свободу Інтернету в Україні та вплинуло на здатність уряду розвивати та виконувати гарантії цифрових прав. Більшість проблем із використанням цифрових прав, як і раніше, спричинені російською агресією та обмежувальними заходами безпеки внаслідок воєнного стану. Усі рекомендації в цій сфері залишаються незмінними з 2022 року.

Зважаючи на те, що загальна картина у сфері цифрових прав залишилася такою ж, як у 2022 році, бали за законодавство та практику у 2023 році залишаються незмінними порівняно з показниками 2022 року.

1) Цифрові права продовжують обмежуватися внаслідок повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, український уряд офіційно відступив від своїх зобов'язань за ЄКПЛ та МПГПП.⁶⁹ Зокрема, це надає державі повноваження накладати обмеження на право на приватність і свободу вираження поглядів, що тимчасово не є порушенням міжнародних договорів. У

⁶⁹Відступ від ICCPR, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf> [останнє відвідування 25.11.2022].

відповідь на військове вторгнення український уряд запровадив воєнний стан ⁷⁰, який встановлює обмеження на здійснення певних цифрових прав, включаючи свободу вираження думок і право на приватність. Проте, випадків фактичного обмеження цифрових прав, які б не ґрунтувалися на принципах законності, легітимності, пропорційності та необхідності, зафіксовано не було.

В Україні було прийнято низку законів, які вводять обмеження на ⁷¹поширення російської символіки, ⁷²криміналізують інформаційну підтримку та схвалення збройної агресії, ⁷³обмежують поширення інформації про пересування українських військових та їх обладнання.⁷⁴

З 24 лютого 2022 року до списку заблокованих ресурсів внесено понад 300 російських і проросійських сайтів, які можуть загрожувати національній безпеці чи сприяти агресії проти України.⁷⁵

Український парламент не зміг прийняти доопрацьовану редакцію закону «Про захист персональних даних», спрямовану на приведення національного законодавства про захист персональних даних у відповідність до стандартів ЄС, запроваджених Загальним регламентом захисту даних (GDPR). Однак у жовтні 2022 року у Верховній Раді знову було зареєстровано інший законопроект про захист персональних даних № 8153 ⁷⁶. Законопроекти відрізнялися підходами до вирішення тих самих питань (наприклад, обробки персональних даних в Інтернеті). У 2023 році Законопроект не просувався.

2) Загрози кібербезпеці ОГС.

З початку 2023 року в Україні спостерігається безпрецедентна ескалація кібератак проти громадянського суспільства з боку російських акторів, включаючи

---

⁷⁰Указ Президента «Про введення воєнного стану» від 24.02.2022 № 64/2022 (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Текст> [останнє відвідування 25.12.2022].

⁷¹Digital Security Lab, «Свобода слова в Інтернеті: як Україна відповідає на російську агресію-2022?» (укр.), <https://dslua.org/publications/svoboda-slova-v-interneti-ia-ukraina-vidpovidaie-na-rosiysku-ahresi-2022/>.

⁷²Закон України № 2265-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.

⁷³Закон України № 2110-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text>.

⁷⁴Закон України № 2160-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>.

⁷⁵Лабораторія цифрової безпеки. «Блокування на воєнний час: провайдери мають обмежити доступ до 191 сайту», <https://dslua.org/publications/blokuvannia-voiennoho-chasu-provaydery-maiut-obmezhyty-dostup-do-191-saytu/>.

⁷⁶Проект Закону «Про захист персональних даних», <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40707>.

цілеспрямований тиск із шкідливим програмним забезпеченням ⁷⁷і атаки, спрямовані на веб-сайти незалежних медіа-організацій. Лише ⁷⁸у липні та серпні 2023 року зафіксовано 13 таких випадків.⁷⁹ Немає жодних доказів того, що державні установи в Україні використовували технології, щоб змусити замовкнуті, стежити або переслідувати ОГС, правозахисників чи активістів за їх онлайн-діяльність. Водночас ІМІ повідомили, що за двадцять місяців від початку повномасштабного російського вторгнення до жовтня 2023 року Росія скоїла 540 злочинів проти журналістів і ЗМІ в Україні, у тому числі 58 кіберзлочинів.⁸⁰

Верховна Рада України ухвалила зміни до Кримінального кодексу України⁸¹ на виконання вимог Конвенції про кіберзлочинність, спрямовані на покращення реагування правоохоронних органів на кримінальні правопорушення та затримання осіб, які вчинили злочини. У тому числі в період дії воєнного стану з метою збереження національної безпеки, шляхом розширення прав правоохоронців на доступ до електронних пристроїв, а також великої кількості персональних даних громадян.

Українське законодавство передбачає три механізми блокування інтернет-ресурсів, але вони не містять достатнього захисту цифрових прав (наприклад, для національної безпеки можна обмежити свободу доступу до інформації). Ці три механізми:

- зобов'язання провайдерів телекомунікацій обмежувати доступ своїх абонентів до ресурсів на підставі рішення суду;
- особа, яка організовує, проводить або надає доступ до азартних ігор через веб-сайт без відповідної ліцензії, зобов'язана протягом трьох днів

---

⁷⁷Лабораторія цифрової безпеки. «Звіт: Цифрова безпека в українському громадянському секторі під час війни», <https://dslua.org/publications/report-digital-security-ukr/>.

⁷⁸ІМІ. «457 злочинів проти журналістів і ЗМІ в Україні, скоєних Росією за вісім місяців війни – ІМІ», <https://imi.org.ua/en/monitorings/457-crimes-against-journalists-and-media-in-ukraine-committed-by-russia-in-eight-months-of-the-war-i48559>.

⁷⁹Digital Security Lab, «Звіт: Цифрові інциденти в державному секторі України з липня по серпень 2023 року», 30 серпня 2023 року, <https://dslua.org/publications/report-july-august-2023/>.

⁸⁰ІМІ, «540 злочинів проти журналістів і ЗМІ, скоєних Росією за рік і 8 місяців великої війни», 24 жовтня 2023 р., <https://imi.org.ua/en/monitorings/540-crimes-against-journalists-and-media-committed-by-by-russia-in-the-year-and-months-of-the-big-i56314>.

⁸¹«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#n2>.

обмежити доступ до нього за поданням Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей; і

- Хостинг-провайдер повинен обмежити доступ до веб-сайту, який порушує авторські права.

3) Використання ШІ залишається нерегульованим.

Війна активізувала технології з використанням штучного інтелекту (ШІ), що вимагає детального аналізу та оцінки впливу на приватне життя людей. Також з'явилося багато урядових ініціатив щодо частоті обробки персональних даних. У багатьох випадках це пов'язано з розширенням функціональних можливостей державних додатків (наприклад, подання заявок на компенсацію за знищене майно через *Дію*, що вимагає надання особистих даних і фотографій пошкоджень).⁸² Водночас використання ШІ досі не врегульоване законодавством. Єдиним офіційним документом, який містить ідеї щодо його регулювання, є Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні,⁸³ розроблена Міністерством цифрової трансформації. Проте в концепції відсутні положення, що стосуються захисту прав людини. Під час війни такі інструменти штучного інтелекту, як *Clearview* (використовується для допомоги у воз'єднанні сімей, спростування дезінформаційних постів у соціальних мережах, пов'язаних з війною, посилення безпеки на блокпостах, ідентифікація загиблих у боях, виявлення російських шпигунів) і *Palantir* (система аналізу даних за допомогою штучного інтелекту) використовувалися українською армією та іншими військовими структурами.

1-2 листопада 2023 року у Великій Британії відбувся перший в історії міжнародний саміт з безпеки штучного інтелекту – AI Safety Summit. Під час саміту Україна підписала «Декларацію Блетчлі» — документ, основною метою якого є активізація міжнародної співпраці у сфері досліджень безпеки ШІ⁸⁴. У декларації громадянське суспільство згадується як партнер інших зацікавлених сторін, який відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки ШІ.

---

⁸²Центр демократії та верховенства права, «Рекомендації громадських організацій щодо обмеження прав людини під час війни», <https://cedem.org.ua/en/library/restrictions-human-rights-wartime/>.

⁸³Розпорядження КМУ «Про затвердження Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

⁸⁴CEDEM, «Україна підписала першу в історії міжнародну декларацію про безпечне використання штучного інтелекту», 3 листопада 2023 (українською), <https://cedem.org.ua/news/deklaratsiya-shtuchnyi-intelekt/>.

Рекомендації:

- Уряд має переглянути законодавство про санкції та запровадити чіткі, прозорі та прогнозовані критерії застосування санкцій до інформаційних ресурсів російської держави-агресора;
- Впровадити європейські стандарти в національне законодавство щодо захисту персональних даних та регулювання ЗМІ для забезпечення безпеки в цифровому просторі; і
- Уряд має запровадити спеціальне законодавство щодо використання штучного інтелекту та оновити чинне законодавство щодо цифрових прав відповідно до міжнародних стандартів і з урахуванням прав людини .

IV. КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ

Проаналізувавши правове та практичне середовище діяльності ОГС в Україні у 2023 році, було виявлено як позитивні зміни, так і певні прогалини, які знайшли своє відображення у наступних ключових рекомендаціях:

1. Держава повинна уникати появи законодавства, що обмежує діяльність ОГС;
2. Уряду слід прийняти Закон України «Про публічні консультації»; законопроект № 7283 про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші законодавчі акти щодо здійснення народовладдя на рівні місцевого самоврядування;
3. Уряд має запровадити спеціальне законодавство щодо використання штучного інтелекту та оновити чинне законодавство стосовно цифрових прав відповідно до міжнародних стандартів та з належним урахуванням прав людини;
4. Покращити правове середовище для залучення волонтерів українськими ОГС, зокрема у сфері оподаткування та гарантій;
5. Уряду слід продовжити виконання Плану заходів щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, особливо у сфері розвитку механізмів участі та законодавства для волонтерів, враховуючи війну та особливості воєнного стану;
6. Уряд має залучати ОГС до процесу післявоєнного відновлення та до діяльності Національної ради з питань відновлення України після війни (або інших відповідних органів у разі їх створення);
7. ОГС слід за підтримки донорів та державних інституцій розробити різноманітні механізми фандрейзингу, в тому числі для бізнес-діяльності ОГС, механізм податкових призначень, соціальне замовлення тощо;
8. Уряду та відповідальним інституціям слід розширити коло організацій, які можуть отримувати державне фінансування на конкурсній основі;
9. Фінансові установи, ОГС та відповідні органи влади повинні налагодити міжсекторальний діалог щодо зменшення банківських ризиків для ОГС; та

10. Забезпечити належне та ефективне розслідування нападів на журналістів та громадських активістів як у контексті злочинів у Російській Федерації, так і на національному рівні.

V. МЕТОДОЛОГІЯ

Проект «Барометр ОГС» проводить регулярний та послідовний моніторинг середовища, в якому працюють ОГС в країнах Східного партнерства. Він складається з набору стандартів та індикаторів в її різних сферах для оцінки як законодавства, так і практичної діяльності. Він базується на міжнародних стандартах та найкращих практиках. Барометр ОГС (CSO Meter) був розроблений основною групою експертів з ECNL та місцевими партнерами з шести країн Східного партнерства.

ECNL співпрацює з експертами з методології RESIS з 2020 року над адаптацією методологічного пакету «CSO Meter» для якісного та кількісного порівняння різних сфер сприятливого середовища в різних країнах Східного партнерства та за різними роками. Пропозиція щодо моделі дослідження була обговорена та протестована з розширеним регіональним Хабом Барометру ОГС за допомогою електронної пошти та онлайн-заходів. За допомогою оновленої моделі порівняння ми прагнемо (i) оцінити середовище для громадянського суспільства в кожній з її сфер; (ii) забезпечити можливість відстеження змін/прогресу протягом багатьох років у кожній країні; та (iii) порівняти середовище на регіональному рівні.

Партнери в країнах разом з іншими ОГС, що входять до Хабу Барометру ОГС, провели процес моніторингу та підготували описовий звіт по країні. Вони також створили Консультативні ради в кожній країні, що складаються з експертів від ключових місцевих зацікавлених сторін. Члени рад мають два основні завдання: розглядати описові звіти та виставляти бали за кожним стандартом на основі описових звітів.

Поточний звіт охоплює період з січня по грудень 2023 року.

Процес моніторингу

Процес включав збір даних та аналіз зібраної інформації. Основним видом дослідження, використаним у цьому звіті, було кабінетне дослідження. УНЦПД регулярно протягом року працює над різноманітними проектами з ОГС та

активістами щодо правового аналізу середовища та збирає інформацію. УНЦПД є членом консорціуму-виконавця проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», в рамках якого відповідає за адвокацію та забезпечення сприятливого середовища для діяльності ОГС. УНЦПД проводить регулярний моніторинг законодавства, надає юридичні консультації та бере участь у підготовці законопроектів. Цей досвід був використаний при підготовці цього звіту. Збір даних був ускладнений закриттям деяких державних реєстрів та необхідністю робити запити до державних органів щодо даних, які були у вільному доступі до 24 лютого 2022 року.

Важливі для громадянського суспільства події, що відбулися між періодом збору даних і завершенням роботи над звітом, були включені до резюме звіту. Однак вони не були враховані при виставленні балів.

Процес оцінювання

Дослідники та 10 членів Консультативної ради в Україні провели оцінку кожного стандарту з 11 сфер Барометру ОГС, а саме оцінили зміни в законодавстві та у практиці. Відповідно, бали підвищувалися у випадках, коли спостерігався прогрес, і знижувалися у разі погіршення ситуації. Підсумковий бал за кожним стандартом розраховувався за формулою, в якій оцінка дослідників становить 50%, і середня оцінка членів Консультативної ради - 50%. Оцінка кожної сфери розраховується як середнє значення підсумкових оцінок за кожним стандартом, а також обчислюється та округляється з точністю до одного знаку після коми для цілей презентації. Як правило, для підрахунку балів використовується 7-бальна шкала. Крайні значення шкали означають найбільш негативну або ідеальну ситуацію чи середовище. Наприклад, (1) - вкрай несприятливе (авторитарне) середовище, в той час як (7) - вкрай сприятливе (ідеально демократичне) середовище для ОГС. Для отримання додаткової інформації про Барометр ОГС, процес оцінювання та підрахунку балів, будь ласка, переходьте за посиланням: <https://csometer.info/>.

VI. ЛІТЕРАТУРА

ЗАКОНОДАВСТВО

- Об'єднані Нації. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1976), <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf>
- Загальна декларація прав людини (1948), https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
- Європейська конвенція з прав людини (1953 р.), https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
- United Nations, Ukraine notification under Article 4(3) on 01.03.2022, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf>.
- Відступ від МПГПП, <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf>
- Конституція України (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Текст>.
- Цивільний кодекс України (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- Кримінальний процесуальний кодекс України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
- Указ Президента «Про введення воєнного стану» від 24.02.2022 № 64/2022 (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Текст> [останнє відвідування 25.12.2022]
- Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану» (укр.), <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
- Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ і організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України» від 15.08. 2022, № 2520-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023].
- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» від 15.08.2022 № 2519-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023].
- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності на період дії воєнного стану» від 03.03.2022 № 2118-IX (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> [останнє відвідування 25.10.2023].
- Закон України № 2265-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.
- Закон України № 2110-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text>.
- Закон України № 2160-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>.
- Закон України «Про оперативну-розшукову діяльність», 1992, № 22, стаття 303, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
- Закон України «Про громадські об'єднання» № 4572-VI від 22.03.2012, останні зміни 27.04.2021, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
- Закон України «Про благодійні організації та благодійну діяльність» № 5073-VI від 05.07.2012, останні зміни 02.06.2021, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
- Закон «Про публічні закупівлі», 25.12.2015, № 922-VIII, (укр.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
- Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналістів»,

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82>

- Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.
- Закон України «Про Національну гвардію України», 2014, № 17, стаття 594 (укр.), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.
- Закон України № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу», <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41268>.
- Закон України № 2906-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2906-20#Text>.
- «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#n2>
- Законопроект від 03.04.2023 № 9177 «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу щодо стимулювання благодійної допомоги неприбутковим організаціям», <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Картка/41686>.
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування (українською мовою), <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39362>
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» щодо вдосконалення порядку організації, діяльності та припинення органів самоорганізації населення (укр.), <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28346>
- Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування (укр.), <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38493>
- Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо регулювання обороту віртуальних активів в Україні, 17 листопада 23 (укр.), <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Картка/43232>

- Проект Закону "Про захист персональних даних", <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40707>.
- Проект Закону "Про регулювання діяльності та державну реєстрацію громадських об'єднань". Проект Закону України, зареєстрований 28.09.2022 № 8084, <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40561> [останнє відвідування 28.12.2022].
- Розпорядження КМУ "Про схвалення Концепції розвитку сфери штучного інтелекту в Україні", <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
- Постанова КМУ "Про окремі питання забезпечення здійснення імпорту", № 153 від 24 лютого 2022 р. (українською мовою), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>.
- Постанова КМУ № 209 "Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних і державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану", <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>.
- Постанова КМУ від 28 лютого 2023 р. № 182, <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-ukrainskoho-molodizhnoho-fondu-i280223-182>.
- Про затвердження плану заходів на 2022-2024 роки щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Інформація КМУ від 07.07.2022, https://www.kmu.gov.ua/news/zaproshuiemo-do-obhovorennia-proektu-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-na-2022-2024-roky-shchodo-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-spriyannia-rozvytku-hromadianskoho-suspilstva-v-ukraini-na-2021-2026-roky?fbclid=IwAR3JPVT_TqAwqY1nyX00J44kYH_65ZXYPL-nIK2KheVudawLJohxctROrK4&utm_source=sendinblue&utm_campaign=%20%2018072022&utm_medium=email [останнє відвідування 25.10.2023].
- КМУ, "Затверджено план заходів на період до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки", <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-plan-zakhodiv-do-2024-roku-shchodo-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-spriyannia-rozvytku-hromadianskoho-suspilstva-v-ukraini-na-2021-2026-roky>.

- Наказ № 30 від 10 серпня 2022 року,
<https://www.ispf.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%2030%20%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83220810.pdf>
- Рішення Київської обласної ради, № 145, 7 липня 2022 р. (українською мовою), <https://koda.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/poryadok-provedennya-masovyh-zahodiv-na-terytorii%CC%88-kyi%CC%88vskoi%CC%88-oblas.pdf>; Наказ Кіровоградської обласної військової державної адміністрації (українською мовою), <https://drive.google.com/file/d/1k8vFp8Na5wU-t6stFzXDToxrrPOgaLVb/view>.

ДОСЛІДЖЕННЯ & ЗВІТИ

- Міжнародний валютний фонд,
<https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>
- Репортери без кордонів. "Світовий індекс свободи преси 2023",
<https://rsf.org/en/country/ukraine>.
- Freedom House, "Індекс свободи у світі 2023, Україна",
<https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-world/2023>.
- Барометр ОГС, "Україна: Нова пропозиція вимагатиме від директорів ОГС декларувати доходи та активи", 19 вересня 2023 року,
<https://csometer.info/updates/ukraine-new-proposal-would-require-cso-directors-declare-income-and-assets>.
- Freedom House, Звіт "Свобода в мережі" за 2023 рік,
<https://freedomhouse.org/country/ukraine/freedom-net/2023#C>.
- Восток SOS, "Огляд порушень прав людини, скоєних Російською Федерацією на окупованих територіях України в березні 2023 року (за даними відкритих джерел)", 19 червня 2023 року, <https://vostok-sos.org/en/overview-of-human-rights-violations-committed-by-the-russian-federation-in-the-occupied-territories-of-ukraine-in-march-2023-based-on-open-sources/>.

- Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні (1 серпня 2022 р. - 31 січня 2023 р.), 24 березня 2023 р., <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2023/23-03-24-Ukraine-35th-periodic-report-ENG.pdf>.

СТАТТІ В МЕДІА & ІНШІ ОНЛАЙН ДЖЕРЕЛА

- Міністерство юстиції, Розробка законопроекту "Про апеляції", 25 вересня 2023 року, <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rozrobka-zakonoproektu-pro-zvernennya>.
- Право в умовах війни, "Проведення мирних зібрань у воєнний час", <https://law-in-war.org/provedennya-myrynyh-zibran-pid-chas-vijny/>.
- Суспільне, "Підтримка армії та громадське обговорення бюджету: під стінами КМДА зібрався мітинг", 7 жовтня 2023 року, <https://suspilne.media/588981-pidtrimka-armii-i-gromadske-obgovorennja-budzetu-pid-stinami-kmda-zibravsa-miting/>.
- ТСН. "В Одесі під мерією спалахнув мітинг: чого вимагають від влади протестувальники", 2 вересня 2023 року, <https://tsn.ua/ukrayina/v-odesi-bilya-meriyi-vidbuvsya-miting-scho-protestuvalniki-vimagayut-vid-vladi-2402260.html>.
- Конференція з відновлення України присвячена трансформації України і була символічно започаткована в Лондоні у 2017 році як Конференція з питань реформ в Україні. Конференція з відновлення України в Луганську-2022, <https://www.urb2022.com/urb-2022> [останнє відвідування 25.12.2023].
- Національна рада з питань подолання наслідків війни в Україні, <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni> [останнє відвідування 25.12.2022].
- План відновлення України, <https://recovery.gov.ua/en> [останнє відвідування 25.12.2022].
- Українська правда, "Рада схвалила змінений закон про е-декларування: реєстр запрацює негайно", 20 вересня 2023 року (українською мовою), <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/20/7420649/>.

- Дзеркало тижня, "Лобіювання в Україні: бути чи не бути?", 6 жовтня 2023 р., <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/lobiyuvannja-v-ukrajini-to-be-or-not-to-be.html>.
- НАЗК, "НАЗК провело громадське обговорення законопроектів про лобіювання", 10 листопада 2023 року, <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-provelo-gromadske-obgovorennya-zakonoproektiv-pro-lobiyuvannya/>.
- Українська правда. "Росіяни атакували телевежу у Вінниці", 16 березня 2022 року, <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/16/7331823/>.
- ІМІ. "Росіяни обстріляли ракетами телевежу на Київщині", <https://imi.org.ua/news/rosiyany-obstrilyaly-raketamy-televezhu-na-kyuyivshhyni-i44341>.
- Детектор медіа. "Росіяни атакували Запоріжжя та розстріляли телевежу", 14 березня 2022 року, <https://detector.media/infospace/article/203051/2022-09-22-rosiyany-obstrilyaly-zaporizhzhya-ta-vluchyly-v-televezhu/>.
- ІМІ, "За 8 місяців війни Росія скоїла 437 злочинів проти медіа та журналістів", 24 жовтня 2022 року, <https://imi.org.ua/monitorings/za-visim-misyatsiv-vijny-rosiya-skoyila-457-zlochyniv-proty-zhurnalistiv-ta-media-v-ukrayini-imi-i48551>.
- ІМІ, "Список загиблих журналістів", 3 червня 2022 року, <https://imi.org.ua/infographics/spysok-zagyblyh-zhurnalistiv-i45958>.
- Детектор медіа. "НСТУ долучилося до марафону "Єдині новини", 2 березня 2022 року, <https://stv.detector.media/suspilna-korporatsiya/read/7200/2022-03-02-suspilne-doluchylos-do-telemarafonu-iedyni-novyny/>; "Що ого? Як парламентський комітет шукав винних у відключенні "5 каналу", "Прямого" та "Еспресо TV", 13 травня 2022 року, <https://detector.media/infospace/article/199186/2022-05-13-sho-ogo-yak-na-parlamentskomu-komiteti-shukaly-vynnykh-u-vidklyuchenni-5-kanalu-pryamogo-i-espreso-stenograma/>.
- Детектор медіа. "Відключили "Еспресо", "Прямий" та "5 канал", 4 квітня 2022 року, <https://detector.media/infospace/article/198111/2022-04-04-espreso-pryamyy-ta-5-kanal-vymknuly-u-tsyfri/>.
- Еспресо TV. "Подольак пояснив відключення "Еспресо", "Прямого" і "5 каналу" "нарцисизмом" Порошенка, якого звинуватив у "завданні збитків", 30 травня 2022 р., <https://espreso.tv/podolyak-poyasniv->

[vidklyuchennya-espreso-pryamogo-i-5-kanalu-nartsisizmom-poroshenka-yakogo-zvinuvativ-u-zavdanni-zbitkiv.](#)

- Детектор медіа. "Дослідження ДМ", <https://detector.media/tag/2348/>.
- NRK, "TikTok не показує війну в Україні російським користувачам", [https://www.nrk.no/osloogviken/xl/tiktok-doesn_t-show-the-war-in-ukraine-to-russian-users-1.15921522.](https://www.nrk.no/osloogviken/xl/tiktok-doesn_t-show-the-war-in-ukraine-to-russian-users-1.15921522)
- Укрінформ, "Мета пообіцяла не блокувати контент про полк "Азов" і розблокувати сотні акаунтів українських військових", 19 січня 2023 року, [https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3655641-meta-poobicala-ne-blokuvati-kontent-pro-polk-azov-fedorov.html.](https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3655641-meta-poobicala-ne-blokuvati-kontent-pro-polk-azov-fedorov.html)
- Суспільне, "Арсенал військової зброї у квартирі та автомобілях. На Закарпатті СБУ обшукала голову громадської організації", 30 жовтня 2023 р., [https://suspilne.media/605487-arsenal-bojovoi-zbroi-u-kvartiri-ta-masinah-na-zakarpatti-sbu-proveli-obsuki-v-ocilnika-gromadskoi-organizacii/.](https://suspilne.media/605487-arsenal-bojovoi-zbroi-u-kvartiri-ta-masinah-na-zakarpatti-sbu-proveli-obsuki-v-ocilnika-gromadskoi-organizacii/)
- Крим.Реалії, "Росія 10 років вбиває кримськотатарських активістів" - Ташева нагадала про переслідування кримчан на саміті "Кримської платформи", [https://ua.krymr.com/a/news-krym-tasheva-sammit-krymska-platforma-peresliduvannia-krymskykh-tatar/32651911.html.](https://ua.krymr.com/a/news-krym-tasheva-sammit-krymska-platforma-peresliduvannia-krymskykh-tatar/32651911.html)
- Армія.інформ, "МЗС відреагувало на переслідування кримських татар в окупованому Криму", [https://armyinform.com.ua/2023/08/28/mzs-vidreaguvalo-na-chergovi-peresliduvannya-krymskyh-tatar-v-okupovanomu-krymu/.](https://armyinform.com.ua/2023/08/28/mzs-vidreaguvalo-na-chergovi-peresliduvannya-krymskyh-tatar-v-okupovanomu-krymu/)
- Укрінформ, "Викраденого активіста Євгена Мельничука утримують у СІЗО Сімферополя - правозахисники", [https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3716872-u-simferopolskomu-sizo-utrimuut-vikradenogo-aktivista-evgena-melnicuka-pravozahisniki.html.](https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3716872-u-simferopolskomu-sizo-utrimuut-vikradenogo-aktivista-evgena-melnicuka-pravozahisniki.html)
- Українська Гельсінська спілка з прав людини, "Захист активістів", [https://www.helsinki.org.ua/activities/advokatsiya/zahyst-hromadskyh-aktyvistiv/.](https://www.helsinki.org.ua/activities/advokatsiya/zahyst-hromadskyh-aktyvistiv/)
- Інтерфакс, "Українські суди визнали винними у воєнних злочинах понад 50 росіян", 15 липня 2023 р., [https://interfax.com.ua/news/general/923119.html.](https://interfax.com.ua/news/general/923119.html)

- Суспільне, "До українських судів передано понад 4 000 справ про воєнні злочини - голова Ради суддів", 4 травня 2023 р., <https://suspilne.media/466295-do-ukrainskih-sudiv-nadijslo-ponad-4-tisaci-sprav-sodo-voennih-zlociniv-golova-radi-suddiv/>.
- Громадське радіо, "У Раді зареєстрували законопроект про скасування відстрочки для студентів, старших 30 років", 4 вересня 2023 р., <https://hromadske.radio/news/2023/09/04/u-radi-zareiestruvaly-zakonoprojekt-pro-skasuvannia-vidstrochky-dlia-studentiv-pislia-30-rokiv>.
- Українське радіо, "Ліквідація всіх видів реабілітації, крім медичної. Що приховує "євроінтеграційний" законопроект 5344-д?", 4 квітня 2023 року, <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=101188>.
- Міністерство соціальної політики України, "Громадські організації, які опікуються людьми з інвалідністю, можуть отримати державну підтримку в розмірі до півмільйона гривень", 28 серпня 2023 року, <https://www.msp.gov.ua/news/23032.html?fbclid=IwAR2FKzz5c6KoCOTRuDrIMXEihhBrxuJzmE-V3yp5KzezoKL2fP9mlwQWM4o>.
- Міністерство у справах ветеранів України, "Український ветеранський фонд Мінветеранів презентував новий конкурс #ВАРТО: Єднання", 31 жовтня 2023 р., <https://mva.gov.ua/ua/news/ukrayinskij-veteranskij-fond-minveteraniv-prezentuvav-novij-konkurs-varto-yednannya>.
- УФФ, "Варто+ГО", <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-go2023/>.
- УФФ, "Варто+ГО", https://veteranfund.com.ua/contests/varto_go/.
- Український культурний фонд, https://ucf.in.ua/storage/docs/15092023/_%Do%B7%Do%Bo%20%Do%86%D0%86%20%Do%BA%Do%B2%Do%Bo%D1%80%D1%82%Do%Bo%Do%BB%2015.09_bb8bf439b99ce719792b2feeb7f2e157389b9cb9.pdf
- Український культурний фонд, "УКФ презентував грантові програми на 2024 рік", 2 листопада 2023 року, https://ucf.in.ua/news/hrantovyi_sezon2024.
- "Взаємодія", "Конкурс з визначення проектів, розроблених молодіжними та дитячими громадськими організаціями, для реалізації яких надається фінансова підтримка у 2023 році", <https://grants.vzaemo.diia.gov.ua/contests/136e8480-8519-11ed-a9f3-db93dfb2289>.

- АрміяInform, "В Україні вперше відбудеться Тиждень громадянського суспільства", 6 вересня 2023 р., <https://armyinform.com.ua/2023/09/06/v-ukrayini-vpershe-projde-tyzhden-gromadyanskogo-suspilstva/>.
- Chatham House, Конференція з відновлення України 2023, https://ednannia.ua/images/Ukraine_Recovery_Conference_2023_Brochure_UKR_09062023.pdf.
- RISE UA, "Члени коаліції", <https://www.rise.org.ua/members-ua>.
- Блог RISE UA, <https://www.rise.org.ua/blog>.
- Радіо Свобода. "Агентство з питань відновлення: переваги та ризики нового державного органу", 04.08.2022, <https://www.radiosvoboda.org/a/ahentsiya-z-vidnovlennya-ukrayiny-perevahy-ryzyky/31973608.html> [останнє відвідування 25.10.2023].
- Лабораторія цифрової безпеки, "Свобода слова в інтернеті: як Україна відповідає на російську агресію-2022?", <https://dslua.org/publications/svoboda-slova-v-interneti-iak-ukraina-vidpovidaie-na-rosiysku-ahresiiu-2022/>.
- Лабораторія цифрової безпеки. "Блокування воєнного часу: Інтернет-провайдери мають обмежити доступ до 191 сайту", <https://dslua.org/publications/blokuvannia-voiennoho-chasu-provaydery-maiut-obmezhyty-dostup-do-191-saytu/>.
- Лабораторія цифрової безпеки. "Звіт: Цифрова безпека в українському громадському секторі під час війни", <https://dslua.org/publications/report-digital-security-ukr/>.
- ІМІ. "457 злочинів проти журналістів та ЗМІ в Україні, скоєних Росією за вісім місяців війни", <https://imi.org.ua/en/monitorings/457-crimes-against-journalists-and-media-in-ukraine-committed-by-russia-in-eight-months-of-the-war-i48559>.
- Лабораторія цифрової безпеки, "Звіт: Цифрові інциденти в державному секторі України з липня по серпень 2023 року", 30 серпня 2023 року, <https://dslua.org/publications/report-july-august-2023/>.
- ІМІ, "540 злочинів проти журналістів та медіа, скоєних Росією за рік і 8 місяців великої війни", 24 жовтня 2023 року, <https://imi.org.ua/en/monitorings/540-crimes-against-journalists-and->

[media-committed-by-by-russia-in-the-year-and-8-months-of-the-big-i56314.](#)

- Укрінформ, "Виставка дронів, яка відбулася в Чернігові, була погоджена з місцевою владою - організатори", 19 серпня 2023 року, [https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3750415-vistavka-droniv-aka-prohodila-u-cernigovi-bula-pogodzena-z-miscevou-vladou-organizatori.html.](https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3750415-vistavka-droniv-aka-prohodila-u-cernigovi-bula-pogodzena-z-miscevou-vladou-organizatori.html)
- Урядовий портал, "Перелік зареєстрованих проєктів з планами закупівель", [https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga/pereliki-zareyestrovanih-proektiv-z-planami-zakupivel.](https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga/pereliki-zareyestrovanih-proektiv-z-planami-zakupivel)
- Урядовий портал, "Уряд затвердив Методологію визначення юридичною особою кінцевого бенефіціарного власника", [https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-metodolohiiu-vyznachennia-iurydychnoiu-osoboii-kintsevoho-benefitsiarnoho-vlasnyka.](https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-metodolohiiu-vyznachennia-iurydychnoiu-osoboii-kintsevoho-benefitsiarnoho-vlasnyka)
- ЦЕДЕМ, "Як ОГС подавати відомості про КБВ - думка експертів", (українською мовою), [https://cedem.org.ua/news/vidomosti-pro-kbv/.](https://cedem.org.ua/news/vidomosti-pro-kbv/)
- Портал DoZorro, [https://dozorro.org/.](https://dozorro.org/)
- Портал "Дія", [https://diia.gov.ua/services/reyestraciya-fop.](https://diia.gov.ua/services/reyestraciya-fop)
- Міністерство економіки України, "Програма релокації підприємств", [https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv.](https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv)
- ForeignAssistance.gov, "Іноземна допомога США по країнах: Україна", [https://www.foreignassistance.gov/cd/ukraine/2023/obligations/o.](https://www.foreignassistance.gov/cd/ukraine/2023/obligations/o)
- Портал "Дія", "Грантові конкурси", [https://grants.vzaemo.diia.gov.ua/contests?fbclid=IwAR2Pwa5OcjPEzqfAVriejIX_GD2U1L6JDNTtYqfQcMuTuZmbfD7jeKSmogc.](https://grants.vzaemo.diia.gov.ua/contests?fbclid=IwAR2Pwa5OcjPEzqfAVriejIX_GD2U1L6JDNTtYqfQcMuTuZmbfD7jeKSmogc)
- Ініціативний центр сприяння соціальній дії "Єднання", "Українське громадянське суспільство в умовах війни" (українською мовою). <https://ednannia.ua/attachments/article/12447/Громадянське%20суспільств%20ов%20умовах%20війни%202022....pdf>
- UNITED24 - Ініціатива Президента України, u24.gov.ua.

- Електронні петиції - Офіційне інтернет-представництво Президента України, "Накласти вето на законопроект № 9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників", 6 вересня 2023 року, <https://petition.president.gov.ua/petition/204906>.
- Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (Київ), "Відкрито доступ до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань", 27 вересня 2022 року, <https://centraljust.gov.ua/news/direction/vidkrito-dostup-do-edinogo-derjavnogo-reestru-yuridichnih-osib-fizichnih-osib-pidpriemtsiv-ta-gromadskih-formuvan>.
- Головне управління ДПС у Запорізькій області, "Які електронні реєстри відкриті для платників податків у воєнний час?", 2 червня 2023 року, <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/681303.html>.
- Центр демократії та верховенства права, "Рекомендації громадських організацій щодо обмежень прав людини у воєнний час", <https://cedem.org.ua/en/library/restrictions-human-rights-wartime/>.
- ЦЕДЕМ, "Україна підписала першу в історії міжнародну декларацію про безпечне використання штучного інтелекту", 3 листопада 2023 року, <https://cedem.org.ua/news/deklaratsiya-shtuchnyi-intelekt/>.

